

Korrupsjonsbestemmelsene

Almindelig borgerlig straffelovs §276a og §276b

Kandidatnr: 311

Veileder: Jørn S. Maurud

Leveringsfrist: 27/11-2006

Til sammen 17815 ord

28/11/2006

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	TEMA FOR OPPGAVEN	1
1.2	PROBLEMSTILLINGER	2
1.3	AVGRENSNINGER	2
1.4	DEFINISJONER	3
1.5	OPPBYGNING AV OPPGAVEN	4
2	RETTSKILDER	5
2.1	LOVTEKST	5
2.2	FORARBEIDER	5
2.3	FOLKERETTSLIGE KILDER	5
2.4	RETTSPRAKSIS	6
2.4.1	Eldre rettspraksis	6
2.4.2	Ullevål-dommen	7
3	HISTORIKK BAK KORRUPSJONSLOVGIVNINGEN	9
4	HENSYN BAK REGLENE	14
4.1	HENSYN SOM SKAL IVARETA OFFENTLIGE INTERESSER	16
4.2	HENSYN SOM SKAL IVARETA PRIVATE INTERESSER	17
5	SIMPEL KORRUPSJON, § 276 A	20
5.1	HVEM ER OMFATTET	20
5.1.1	Stilling	21
5.1.2	Verv	21
5.1.3	Oppdrag	21
5.1.4	"I anledning av"	22
5.2	PASSIV KORRUPSJON – MOTTAKER AV BESTIKKELSE	23
5.2.1	Krever	23
5.2.2	Mottar	25
5.2.3	Aksepterer et tilbud	27
5.3	AKTIV KORRUPSJON – BESTIKKER	28
5.3.1	Gir	28
5.3.2	Tilbyr	29
5.4	UTILBØRLIG FORDEL – BESTIKKELSEN	30
5.4.1	Fordel	32
5.4.2	Økonomisk verdi	32
5.4.3	Fordelens formål	36

5.4.4	<i>Livs- og virksomhetsområder</i>	39
5.4.5	<i>Forholdet til arbeidsgiver</i>	41
5.4.6	<i>Skylldkravet</i>	46
6	GROV KORRUPSJON	47
6.1	SKILLET MELLOM SIMPEL OG GROV KORRUPSJON.....	47
6.1.1	<i>Offentlig tjenestemenn eller brudd på særlig tillit</i>	47
6.1.2	<i>Betydelig økonomisk fordel</i>	50
6.1.3	<i>Risiko for skade</i>	51
6.1.4	<i>Regnskapsjuks</i>	52
6.1.5	<i>Organisert kriminell virksomhet</i>	53
6.2	KUMULASJON AV KORRUPSJONSHANDLINGER.....	54
7	MEDVIRKNING	56
8	PROSESSUELLE FØLGER AV KORRUPSJON	58
8.1	ETTERFORSKNING	58
8.1.1	<i>Kommunikasjonsavlytting</i>	58
8.2	PÅTALEKOMPETANSE	59
9	KONKLUSJON	61
10	LITTERATURLISTE	63
10.1	JURIDISK LITTERATUR	63
10.2	RAPPORTER	63
10.3	HEFTER	63
10.4	ARTIKLER.....	64
10.5	INTERNETT ARTIKLER	64
10.6	LOVER.....	64
10.7	LOVFORARBEIDER	64
10.8	INTERNASJONALE KONVENSJONER	65
10.9	RETTSPRAKSIS	65

1 Innledning

1.1 Tema for oppgaven

Korrupsjon har blitt et dagsaktuelt tema i Norge og Europa. Vi har fått den første dommen etter de nye bestemmelsene, den såkalte Ullevål-saken. Dommen får stor oppmerksomhet i denne oppgaven og vil bli gjort rede for.

I Dagens Næringsliv kunne man lese om en undersøkelse gjort for Unio, hovedsammenslutningen for sykepleiere, lærere og polititjenestemenn. I denne undersøkelsen mente 43 % at korrupsjon forekommer ofte.¹ I en annen undersøkelse referert i Dagens Næringsliv, svarer 20 % av NHOs medlemsbedrifter at de har mistet kontrakter fordi de har latt være å gi en gave i forhandlinger.² Det er på denne bakgrunn til å tro at det er store mørketall i forbindelse ved korrupsjonskriminalitet. Korrupsjonskriminaliteten er av natur skjult kriminalitet som sjelden kommer til overflaten.

Norge er ikke skånet for korrupsjon, og vi er nok ikke så flinke på området som vi kanskje liker å tro. Transparency International Corruption Perceptions Index 2006 ranker Norge på en åttende plass. Dette er i og for seg en høy plassering, og det er mange land som kommer dårligere ut på denne listen enn Norge. Det er allikevel verdt å merke seg at Norge kommer dårligere ut enn våre nordiske naboland. Finland toppe listen foran Island, Danmark, Sverige, på henholdsvis, 2., 4., og 6. plass.

Norsk næringsliv engasjerer seg stadig mer i land der korrupsjon er langt mer utbredt enn det vi er vant til her hjemme. Statoil inngikk forlik med det amerikanske kredittilsynet for å ha bestukket en iransk tjenestemann. I forliket måtte Statoil betale 21

---

¹ www.dn.no/forsiden/naringsliv/article670770.ece

² www.dn.no/forsiden/politikkSamfunn/article916652.ece

millioner dollar i bøter.³ Dette viser hvor stor skade korrupsjonshandlinger kan få for et selskap.

1.2 Problemstillinger

Oppgaven søker å gi en redegjørelse for korrupsjonsreglene i Straffelovens §§276a og 276b. Korrupsjonsbestemmelsene reiser en rekke problemstillinger av strafferettslig og prosessuell art. Bestemmelsene er av praktisk art og har og vil ha stor betydning i norsk strafferett og rettsvesen.

Den problemstillingen det juridisk knytter seg mest usikkerhet i forhold til, er utilbørlichetsvurderingen. Hva skal til for at en handling skal anses som utilbørlich? I kapittel 5.4 vil det redegjøres for momenter som taler for og mot at en handling skal anses for tilbørlich, eventuelt utilbørlich.

Skillet mellom simpel og grov korrupsjon gis også stor oppmerksomhet i oppgaven. Dette redegjøres det for under punkt 6.1. Redegjørelsen må allikevel sammenholdes med kapittel 5 om simpel korrupsjon, på bakgrunn av at det er her korrupsjonsdeliktet fremkommer. Det samme gjelder for punkt 6.2 som omhandler skillet mellom flere enkeltstående korrupsjonshandlinger og fortsatt forbrytelse.

Vilkårene "*krever*", "*mottar*", "*aksepterer*", "*gir*" eller "*tilbyr*", blir problematisert under kapittel 5. Under disse punktene blir også problemstillingen om når det foreligger en fullbyrdet forbrytelse, behandlet.

Andre problemstillinger oppgaven tar for seg, er hvem som er omfattet av straffebudet i punkt 5.1, adgangen til å foreta kommunikasjonskontroll i punkt 8.1 og hvem som har påtalekompetanse i pkt. 8.2. Medvirkning redegjøres det for i kapittel 7.

1.3 Avgrensninger

Enkelte temaer som er aktuelle i forhold til korrupsjonsbestemmelsene, har jeg måttet utelate på grunn av plassmangel. Dette er blant annet problemstillinger som knytter seg til internasjonal korrupsjon. Det samme gjelder for tilstøtende rettsfelt. Heller ikke dette

---

³ www.dn.no/forsiden/energi/article897283.ece

har jeg funnet plass til å redegjøre for. Oppgaven har også blitt avgrenset i forhold til strl. §276c, om påvirkningshandel.

Videre har jeg ikke behandlet spørsmål som knytter seg til selve rettsprosessen i korrupsjonssaker.

1.4 Definisjoner

Korrupsjonsbegrepet er ikke definert i norsk rett. Dette overlates til domstolene gjennom den rettslige standarden *"utilbørlig fordel"*. Men bestemmelsene er ment å ramme vidt, og en lang rekke ulike handlinger og fordeler vil falle inn under begrepet. Dette vil det redegjøres nærmere for i oppgaven.

"Utilbørlig fordel" er et nøkkelbegrep i forhold til korrupsjonslovgivningen. NOU 2002 nr.22 En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon, (heretter utredningen) presiserer utilbørlighetsbegrepet *"Det er en ganske sterk fordømmelse som ligger i uttrykket "utilbørlig.""*⁴ Begrepet blir formulert i både utredningen og i Ot.prp. nr.78 (2002-2003), (heretter proposisjonen), som et *"klart klanderverdig forhold"*⁵. Det er ikke mulig å gi en klar definisjon av begrepet. Det er ment å være et relativt begrep, og omstendighetene vil bestemme hvilke forhold som er *"klart klanderverdige"*. Det legges opp til fra lovgivers side at det er domstolene som skal avklare hva som faller inn under begrepet.

Proposisjonen definerer aktiv korrupsjon slik: *"Med aktiv korrupsjon ... siktes det til korrupte handlinger som består i å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning av vedkommendes stilling, verv eller oppdrag"*.⁶ Det vil derfor normalt være denne personen som er initiativtaker til å etablere en korrupt relasjon.

Passiv korrupsjon *"foreligger når en person i anledning stilling, verv eller oppdrag krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en slik fordel."* Målet med en bestikkelse vil være å søke å påvirke den passive bestikker. En handling som faller inn under begrepet

---

⁴ NOU 2002 nr. 22 pkt. 7.1 avsnitt 14.

⁵ Ot.prp. nr. 78 punkt 12.1 s. 55 første kolonne, annet avsnitt.

⁶ Ot.prp. nr. 78 s.6 første kolonne, tredje avsnitt.

passiv korrupsjon, kan også bety å være initiativtaker til å opprette den korruperte relasjonen, jf. ”krever”.

1.5 Oppbygning av oppgaven

Rettskildebildet, historikken ved korrupsjonslovgivningen og betraktninger om de hensyn som begrunner reglene, innleder oppgaven og gir en bakgrunn for å betrakte de mer materielle sidene av bestemmelsene.

Etter dette følger først en gjennomgang av de problemstillingene strl. §276 a reiser i kapittel 5. Problemstillingene som behandles her er gjeldende også for grove korrupsjonshandlinger etter § 276 b, under kapittel 6.

Medvirkning til korrupsjon kommer i kapittel 7, og prosessuelle følger blir behandlet i kapittel 8. Avslutningsvis følger så konklusjonen som søker å sammenfatte oppgaven.

2 Rettskilder

Rettskildebildet for korrupsjonslovgivningen endret seg markant med de nye bestemmelsene som kom i 4.juli 2003.

2.1 Lovtekst

Lovteksten er den primære rettskilde innen for korrupsjonslovgivningen. Denne kom med lov av 4. juli 2003 nr.79. Denne loven opphevet de tidligere bestemmelsene og innførte nye bestemmelser. De nye bestemmelsene ble fremmet på bakgrunn av OECD-konvensjonen av 21.november 1997 om motarbeidelse av bestikkelse av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold, heretter OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen undertegnet av Norge 27.januar 1999.

2.2 Forarbeider

Forarbeidene er den rettskilden som gir viktigst tolkningshjelp til de nye bestemmelsene. Forarbeidene er grundige og behandler de nye bestemmelsene utførlig. Den første er NOU 2002:22. Proposisjonen er den mest grundige og den mest sentrale av forarbeidene. I tillegg har man Inst.0.nr.105 (2002-2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon), heretter "*innstillingen*". Ved siden av denne har man debatten fra Odelstinget i møte 10. juni 2003.

2.3 Folkerettslige kilder

De folkerettslige kildene supplerer det norske rettskildebildet. De folkerettslige kildene må ses i lys av presumpsjonsprinsippet, da disse ikke har status som norsk lov. Som tolkningsdirektiv for korrupsjonsbestemmelsene gir de allikevel liten veiledning. Dette skyldes at disse retter seg mot de kontraherende parter, statene som har ratifisert avtalen, og inneholder få materielle bestemmelser. Artikkel 1 kan imidlertid bidra til å klargjøre begreper, men det synes klart at de norske bestemmelsene er i overensstemmelse med denne artikkelen. Videre går korrupsjonsbestemmelsene i en del tilfelle lengre enn konvensjonene. Etter de nye bestemmelsene er det straffbart å gi eller

motta en utilbørlig fordel der man allerede har utført en tjenestehandling. Dette er ikke et krav etter Europarådskonvensjonen⁷.

Bestemmelsene går også lengre når det gjelder gjøre korrupsjon i privat virksomhet straffbart. Artikkel 8 retter seg mot passiv bestikkelse i privat sektor. Artikkelen inneholder et vilkår om at bestikkelsen må skje "*in the course of business*" eller i norsk oversettelse "*under utøvelse av næringsvirksomhet*". Noe slikt krav er det ikke i de norske bestemmelsene. Den norske lovteksten rammer dermed også ideelle organisasjoner og enkeltpersoner. Artikkelen har også et vilkår om at vedkommende må handle eller unnlate å handle "*in breach of their duties*".⁸ Noe slikt vilkår finner vi heller ikke i de norske bestemmelsene.

I tillegg til de to konvensjonene korrupsjonsbestemmelsene bygger på, ratifiserte Norge FN-konvensjonen mot korrupsjon av 31. oktober 2003, den 7. april 2006. Denne konvensjonen fordrer enkelte endringer i norsk lovgivning. Endringene retter seg allikevel ikke til korrupsjonsbestemmelsene, men til inndragnings- og heleribestemmelsen.

2.4 Rettspraksis

2.4.1 Eldre rettspraksis

Det foreligger en del rettspraksis fra strl. §275 og §276 for forhold som nå ville falt inn under §276a og §276b. Dommene har mistet en del av sin rettskildevekt etter at de nye bestemmelsene ble innført. Dette skyldes i første rekke at dommene i stor grad retter seg mot tolkningen av "*pliktstridig handling*" etter strl. §113, "*uretmæssig ... tjenestehandling*" etter §128, eller "*handler mot den annens tarv*" etter utroskapsbestemmelsen i §275. Et eksempel på dette er Rt. 1993 s.927 der tolkningen av "*søge at formaa*" og "*uretmæssig*" er det sentrale i dommen.

Rt. 2001 s. 227 er et eksempel som kan ha en viss betydning også i forhold til de nye bestemmelsene. Her uttaler domstolen seg om de samfunnsmessige skadevirkningene

---

⁷ Jf. Ot.prp. nr. 78 s. 32 punkt 5.3.1 annen kolonne nest siste avsnitt.

⁸ Jf. artikkel 8 i Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon.

ved korrupsjon. Uttalelsene fra denne dommen vil i noen tilfeller kunne benyttes i forhold til de nye bestemmelsene.

2.4.2 Ullevål-dommen

Det foreligger kun en korrupsjonsdom etter de nye bestemmelsene. Den ble avsagt av Oslo Tingrett 27.10 2006, heretter Ullevål-dommen.

Ullevål-dommen er et sakskompleks med tre tiltalte. Den mest sentrale er eiendomssjefen, som ble tiltalt for å ha mottatt 180.000,- kr i form av kontanter og bankinnskudd.⁹ I tillegg ble han tiltalt for to turer, en golfstur til Malaga og en jakttur til Kiruna.¹⁰ Begge hadde en verdi på rundt 10.000,- kr. Disse tiltalepostene knytter seg til de nye bestemmelsene.

Eiendomssjefen ble også tiltalt for å ha arrangert team-building turer til Sverige for ansatte ved Ullevål Universitetssykehus, eiendomsavdelingen, heretter "UUS". I forbindelse med disse turene fikk han BE Entreprenør AS til å fakturere deler av kostnadene for bl.a. overnatting og snøscooterleie til UUS, merket "*tilleggsarbeider på loft enl.øk*". Det var også et misforhold mellom kostnadene til overnatting og snøscooterleie ca 130.000,- og det BE Entreprenør AS fakturerte 183.410,- kr.¹¹ I denne forbindelse ble han også tiltalt for brudd på Regnskapsloven.¹²

Eiendomssjefen ble også tiltalt for korrupsjonshandlinger utført før 4.juli 2003, da de nye bestemmelsene ble innført. For disse ble han tiltalt etter utroskapsbestemmelsene. I perioden før de nye bestemmelsene ble innført, hadde han stilling som prosjektdirektør i et underselskap av NSB AS. I egenskap av å være prosjektdirektør mottok han byggevarer verdt 618.196,- kr.¹³

---

⁹ Tiltalepunkt nr I kulepunkt 1 s. 2 i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹⁰ Tiltalepunkt nr I kulepunkt 2 og 3 s. 3 i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹¹ Tiltalepunkt nr III pkt. c s.4 i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹² Tiltalepunkt nr. IV i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹³ Tiltalepunkt nr. III a) i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

Videre ble han også tiltalt etter utroskapsbestemmelsene for å ha mottatt møbler til en verdi av 125.000,- kr, fra Birkelunden investeringsselskap AS. Daglig leder i Birkelunden ble også tiltalt etter utroskapsbestemmelsene for disse ytelsene.¹⁴

Representanten for BE Entreprenør AS ble tiltalt for å ha gitt eiendomssjefen pengene og bankinnskuddene på 180.000,- kr¹⁵ og for faktureringen av utgifter i forbindelse med team-building turene samt brudd på regnskapsloven eller medvirkning til dette.¹⁶

Mest interessant i forhold til de nye korrupsjonsbestemmelsene er de tiltalepunktene som knytter seg til de nye bestemmelsene, overføringen av de 180.000,- kr og de to turene til, henholdsvis Kiruna og Malaga.

Dommen er kun delvis rettskraftig. Eiendomssjefen har anket dommen, mens de to andre tiltalte har vedtatt den. I tillegg er det en underrettsdom og har således liten rettskildemessig verdi. Den fungerer allikevel godt som illustrasjon av momenter fra forarbeidene og som eksempel.

---

¹⁴ Tiltalepunkt nr. III b) i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹⁵ Tiltalepunkt nr. II s.3 i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

¹⁶ Tiltalepunkt nr. III pkt. c s.4 og pkt. IV i dom fra Oslo Tingrett 27.10.2006

3 Historikk bak korrupsjonslovgivningen

Lovgivning mot korrupsjon har lang tradisjon i norsk strafferett. Allerede i Magnus Lagabøtes Landslov finner man bestemmelser som rammer tilfeller hvor ”kongens ombudsmenn tar muter for at bygsle bort jord.”¹⁷

Senere lovgivning har videreført og utvidet området der det å gi eller motta bestikkelser i forbindelse med tjenestehandlinger er gjort straffbart. Vi kan finne bestemmelser som rammer korrupsjon i kriminalloven av 1842. Kriminallovens kapittel 24 §16 gjorde det straffbart for tjenestemenn å la seg bestikke til å gjøre urett.¹⁸

Da kriminalloven av 1842 ble avløst av Almindelig Borgerlig Straffelov av 1902 (straffeloven), ble bestemmelsene som skulle ramme korrupsjon, effektivisert. Før straffeloven hadde man hatt en rekke bestemmelser i spesiallovgivning om korrupsjon, som etter hvert ble søkt samlet i straffeloven.

I den senere tid har det vært et sterkt politisk fokus på korrupsjonsbekjempelse både nasjonalt og internasjonalt. Dette ledet frem til OECD-konvensjonen om motarbeidelse av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold (OECD-konvensjonen) av 1997, som Norge ratifiserte i 1998.¹⁹

Etter ratifiseringen av denne konvensjonen ble Norge vurdert av OECD, som fant at straffelovens §128, som hadde en strafferamme på ett års fengsel, ikke tilfredstiller konvensjonens krav.

I art. 3 heter det: ”*The bribery of foreign public official shall be punishable by effective, proportionate and dissuasive penalties*”²⁰ I forhold til artikkel 3 tilfredstiller ikke kravet strl. §128s strafferamme kravet til ”*dissuasive penalties*”. Videre ble det pekt på at en

---

¹⁷ Jf. Robin Thrap-Meyer – Korrupsjon og straffelov s.70

¹⁸ Jf. Robin Thrap-Meyer – Korrupsjon og straffelov s.70 og Kriminalloven av 1842 kap. 24 §16.

¹⁹ Jf. OECD-konvensjonen om motarbeidelse av bestikkelse av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold.

²⁰ Jf. OECD – konvensjonen art. 3.

foreldelsesfrist på to år ikke tilfredstilte konvensjonens krav, særlig med tanke på at korrupsjonsforbrytelser ofte er kompliserte og vanskelige å etterforske.²¹

I tillegg til OECD-konvensjonen undertegnet Norge 27. januar 1999 Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon (Europarådskonvensjonen)²².

Europarådskonvensjonen tar sikte på å kriminalisere korrupsjon i større utstrekning enn OECD-konvensjonen, som kun retter seg mot aktiv bestikkelse av utenlandske tjenestemenn.

Kapittel II i Europarådskonvensjonen stilte en rekke krav til norsk lovgivning på området. Konvensjonen går i en del tilfeller lengre enn det norsk rett gjorde på området, og dette utløste behovet for de nye bestemmelsene. *”Departementet stiller seg for sin del tvilende til om gjeldende norsk strafferett oppfyller kravene som følger av artikkel 2 og 3”*.²³

Europarådskonvensjonen retter seg mot både aktiv og passiv korrupsjon, både i privat og offentlig sektor. Dette står i motsetning til OECD-konvensjonen som kun retter seg mot aktiv korrupsjon mot utenlandske offentlige tjenestemenn.

I konvensjonens artikler 2 og 3, som stiller krav til konvensjonspartenes lovgivning mot aktiv (art.2) og passiv korrupsjon (art.3), er det ikke noe krav til at bestikkelsen skal føre til en annen handling enn den handlingen tjenestemannen pliktmessig uansett ville ha utført. Dette var ikke i samsvar med de norske bestemmelsene på tidspunktet, jf. §128 *”søger å formaa en offentlig tjenestemann til uretmæssig at foretage eller undlade en Tjenestehandling”*. De nye korrupsjonsbestemmelsene er her i tråd med kravene etter konvensjonen. Det er ikke lengre noe krav om at bestikkelsen må føre til noe annet resultat enn det tjenestemannen eller den private ansatte allerede var forpliktet til å utføre som ledd i sin stilling.

---

²¹ NOU 2002 nr. 22 pkt. 3.2.1

²² Jf. Strafferettslig konvensjon om korrupsjon, Strassbourg 27.01.1999 (Europaråds-konvensjonen)

²³ Ot.prp. nr. 78 punkt 4.3, s. 20 annen kolonne, første avsnitt.

Dersom man skulle forsøke å bestikke en tjenestemann til å utføre noe han uansett har plikt til, rammes det av de nye reglene, men ikke de gamle, for eksempel en bestikkelse for å utstede et førerkort, etter allerede å ha bestått oppkjøringen og forøvrig oppfylle de resterende krav for å få utstedt førerkort.

På dette punktet foreligger det en betydelig effektivisering av korrupsjonsbestemmelsene. Det at påtalemyndigheten ikke lengre må føre bevis for at bestikkelsen har blitt etterfulgt av en "*urætmessig tjenestehandling*", vil lette etterforskningsarbeidet og føre til at flere blir dømt for korrupsjon.

Straffelovens §128 var ikke den eneste bestemmelsen der en slik vurdering var et av straffbarhetsvilkårene. En rekke lignende vurderingsnormer er med de nye bestemmelsene falt bort. Straffeloven §113 som omfattet handlinger der en bestikkelse kreves eller mottas som motytelse for en "*pliktstridig handling*", er et slikt eksempel.

Straffelovens §112 som knyttet seg til tjenestemenn som krever uberettiget fordel for utførelsen av en tjenestemannshandling, hadde ikke noe krav til pliktstridig handling. Denne bestemmelsen rettet seg kun mot passiv korrupsjon og hadde en strafferamme på fengsel inntil 6 måneder, noe som ble vurdert til ikke å tilfredstille kravene i konvensjonens art. 19 til "*effective, proportionate and dissuasive sanctions*" ²⁴

Spesielt i forhold til bekjempelse av korrupsjon i privat sektor stilte konvensjonen strengere krav. ²⁵

I daværende norsk rett var det strl. §§275 og 276 (utroskapsbestemmelsene) som regulerte korrupsjon i privat sektor. Det er gode grunner som taler for å samle bestemmelsene, slik man har gjort i strl. §276a og §276b. Handlingene er av forholdsvis lik art enten korrupsjonen rammer privat eller offentlig sektor. I tillegg har man i den seneste samfunnsutviklingen fått en tilnærming mellom de to sektorene. Tidligere var skillet klarere i organiseringen av samfunnet. Siden 80-tallet har man imidlertid sett en utvikling der privatisering av tidligere offentlige tjenester har blitt mer utbredt, og det

---

²⁴ Jf. OECD – konvensjonen art. 19.

²⁵ Jf. Europaråds-konvensjonens art. 7 og 8.

oppstår som en følge en lang rekke selskaper som kommer i en mellomstilling mellom det offentlige og private. Et eksempel på dette er den nye organiseringen av de norske sykehusene i ulike helseforetak, dvs. selskaper som tilbyr offentlige tjenester og forvalter offentlige penger, men som er organisert utenfor statshierarkiet, med en selskapsform der staten er den eneste eier.

Den første innvendingen i proposisjonen til utroskapsbestemmelsene var at disse hadde en snevrere begrensning av hvem som omfattes, enn det Europarådskonvensjonen har etter art. 7 og 8. Straffeloven. §275 begrenser seg til personer som *”styrer eller har tilsyn med”*, mens Europarådskonvensjonens artikkel 7 og 8 retter seg mot *”any persons who direct or work for”*. Som allerede redegjort for ovenfor går de nye bestemmelsene her utenpå konvensjonen, i og med at ideelle organisasjoner og enkeltpersoner er omfattet av de nye korrupsjonsbestemmelsene mens de faller utenfor konvensjonsteksten.

Straffelovens §275 inneholder et krav om at personen må *”skade eller forsømme en annens anliggender ... eller handler mot den annens tarv”*. Ordlyden fanger dermed ikke opp det å motta bestikklser som ikke skader bedriften eller organisasjonen. Etter §275 vil det etter ordlyden ikke foreligge utroskap der en innkjøpssjef fremforhandler et godt innkjøp til en bedrift og krever å få samme pris for varer til privatbruk. Dette vil derimot kunne stride mot den nye §276a *”utilbørlig fordel i anledning av stilling”*. Dersom en leverandør tilbyr en bestikkelse i forbindelse med en anbudskonkurranse, og han har det laveste anbudet, vil det etter ordlyden, i straffelovens §275, ikke være opplagt at det foreligger en overtredelse av straffebudet. Den eldre rettspraksis rundt strl.§275 utviklet seg allikevel slik at det normalt ville være å *”handle mot den annens tarv”* å motta bestikkelse.²⁶ I Rt. 1994 s. 1097 uttales det at det å motta bestikkelse *”er i seg selv et graverende tillitsbrudd”*.

Det fantes også andre bestemmelser som rettet seg mot korrupsjon. Eksempler på dette er markedsføringslovens §6 jf. §17. §6 bestemmer at *”Det er forbudt i næringsvirksomhet å by eller gi gave eller liknende fordel til noen som er ansatt hos eller opptrer på vegne av en annen, når dette skjer uten at denne siste vet om det, og*

---

²⁶ Jf. Rt. 1994 s. 1097

gaven eller fordelten er bestemt til og egnet til å forlede mottakeren til i tjeneste-, tillits, eller oppdragsforholdet å gi giveren eller noen annen en ugrunnet fordel.” Denne bestemmelsen hadde etter §17 en strafferamme på bøter eller fengsel i 6 måneder. Bestemmelsen ble opphevet ved innføringen av de nye korrupsjonsbestemmelsene. I tillegg hadde man strl. §405 som rettet seg mot passiv korrupsjon i næringsvirksomhet som hadde en strafferamme på 3 måneders fengsel. Denne bestemmelsen er også opphevet. Det samme gjelder §405b om å motta bestikkelser i fullmaktsforhold. Ingen av de nevnte bestemmelsene tilfredstilte konvensjonens krav til *”dissuasive sanctions”*.

Forslaget til nye bestemmelser kom med ot.prp. nr 78 (2002-2003). På bakgrunn av denne ble det i 2003 innført nye korrupsjonsbestemmelser i Norge. Proposisjonen bygger imidlertid på NOU 2002 nr.22 En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon, som skulle utrede *”tilpasninger som er nødvendige i norsk rett for å kunne ratifisere Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon av 4. November 1998.”*²⁷

De nye bestemmelsene bygger dermed videre på en lang arv når det gjelder korrupsjonsbekjempelse i Norge.

---

²⁷ NOU 2002 nr. 22 kap. 2 punkt (4) første avsnitt.

4 Hensyn bak reglene

I NOU 2002 nr:22 heter det at *”Korrupsjon dreier seg om smøring og bestikkelser i offentlig eller privat virksomhet. Motivet er som regel å oppnå særlige fordeler, hvilket fører til at det skjer brudd på rettslige krav eller etiske normer.”*²⁸

Korrupsjon er kriminalitet med stort skadepotensial som kan undergrave de institusjonene samfunnet har bygget opp for å sikre rettferdighet. I den første dommen avsagt etter de nye bestemmelsene trådte i kraft, Ullevål-dommen, uttaler retten: *”Korrupsjon er svært samfunnskadelig, og myndighetene har ved hjelp av de nye reglene signalisert at de ønsker en bevisstgjøring i samfunnet når det gjelder etiske og moralske grenser i forhold til korrupsjon og korrupsjonslignende handlinger.”*

Korrupsjon vil normalt ha som formål å unngå de mekanismene som skal sikre forsvarlig saksbehandling, likebehandling og rettferdighet. Eksempler på dette kan være rettsvesenet, politisk virksomhet og i det økonomiske liv. Der korrupsjonen lykkes i å omgå de spillereglene som gjelder i samfunnet, vil tilliten til samfunnsinstitusjonene forvitte.

Dersom aktører innenfor rettsvesenet lar seg påvirke av korrupsjon, vil de demokratiske spillereglene kunne bli satt, til side noe som kan medføre uriktige avgjørelser. Det kan lett tenkes eksempler på dette. Der en dommer lar seg korrumpere, kan utfallet i både sivile og strafferettslige saker få uheldig utfall. Dette kan være en straffesak der et offer ikke blir hørt, en part som taper en sivil sak der han i utgangspunktet har et rettmessig krav, og følgelig må igjennom en ankesak, eller som alvorligste konsekvens at den feilaktige avgjørelsen blir rettskraftig.

Også på den politiske arena er det enkelt å tenke seg eksempler der korrupsjon kan føre til at saksbehandlingsregler og prinsipper om likebehandling blir forbigått. I disse tilfellene kan korrupsjonen få alvorlige konsekvenser. Avveining av ulike samfunnsinteresser bør skje uhildet og åpent. Skjev prioritering av ulike interesser vil i mange tilfeller kunne få store konsekvenser.

---

²⁸ NOU 2002 nr.22 kapittel 5.1 første avsnitt.

Næringslivet vil i mange tilfeller kunne være mer utsatt enn det offentlige på bakgrunn av at næringslivet normalt er mer lukket enn det offentlige. Det kan være vanskeligere å få innsyn i næringslivets beslutningsprosesser enn det er i det offentlige. Korrupsjon vil i det private næringsliv kunne få store økonomiske konsekvenser, som vil gi utslag både for eiere og ansatte. Dette kan gi seg utslag i lavere fortjeneste, men også dårligere produkter og tjenester.

Korrupsjonsbestemmelser som effektivt verner om saksbehandlingsprosesser, prinsippet om likebehandling og rettferdighet har stor samfunnsmessig betydning.

Enkelte hensyn gjelder uansett om det er tale om offentlig eller privat virksomhet. Det ene er hensynet til personlig integritet. Dette hensynet taler for den endringen som har skjedd i forhold til de tidligere reglene, da de nye reglene ikke krever urettmessighet eller pliktstridig handling. Der en person tar i mot en *”utilbørlig fordel”*, vil normalt gi forventet en mottytelse, og dette utsetter mottaker for press. Dette hensynet ligger allerede til grunn for en rekke rettsregler, for eksempel forvaltningsloven §6 som rammer *”forhold egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet”*, tjenestemannslovens §20 om å motta gave *”egnet til, eller av giveren ment, å påvirke hans tjenestelige handlinger.”* og aksjelovens §6-17 om godtgjørelse fra andre enn selskapet.

Et ytterligere hensyn som spiller inn i forhold til korrupsjonsbestemmelsene, er at det foreligger virksomhet som lett fører til ytterligere lovbrudd. I NOU 2002 nr.22 konkretiseres dette *”En korrupsjonshandling vil videre ofte føre med seg nye tilfeller av korrupt adferd samt annen form for kriminalitet, slik som utpressing, trusler, dokumentfalsk, regnskapsovertredelser, skatte- og avgiftsunndragelser m.m. Straffebud rettet mot bestikkelser er slikt sett også et middel rettet mot svart økonomi.”*²⁹

I tillegg til at korrupsjon kan føre til videre kriminalitet, er det alminnelig antatt i strafferettslig teori at korrupsjon har en smitteeffekt.³⁰ Det er derfor viktig å slå ned på korrupsjonshandlinger før de utvikler seg en korrupsjonskultur.

---

²⁹ NOU 2002 nr.22 pkt. 5.1 avsnitt 7.

³⁰ Jf. Robin Thrap-Meyer Korrupsjon og straffelov s.41 pkt.1.3.5.

4.1 Hensyn som skal ivareta offentlige interesser

De tidligere korrupsjonsreglene rettet seg i hovedsak mot korrupsjonshandlinger begått av offentlige tjenestemenn. En av de viktigste grunnene til å kriminalisere korrupsjonshandlinger, begått av tjenestemenn, er hensynet til saklighetskravet i offentlig forvaltning.

I offentlig forvaltning er det et grunnleggende prinsipp at saksbehandlingen skal vurderes objektivt og uten at det tas utenforliggende hensyn. Dette prinsippet er viktig for å sikre at befolkningen har tillit til forvaltningen og det offentlige i sin helhet.

I NOU 2002 nr.22 uttales det: *”Et vesentlig hensyn ved kriminaliseringen av korrupsjon er hensynet til allmennhetens tillit til den offentlige virksomhet i alle dets former.”*³¹

Der grunnlaget for allmennhetens tillit til forvaltningen svekkes, vil det skapes en grobunn for korrupsjon. Dersom man ikke har tiltro til forvaltningen og at det offentlige treffer riktig beslutning, vil det være mer fristende å benytte seg av andre virkemidler enn lovlige for å sørge for at egne interesser blir ivaretatt.

På denne bakgrunn er det nødvendig å kriminalisere og sørge for et effektivt vern mot korrupsjon i forvaltningen, for å hindre en utvikling av en ukultur og starten av en ond sirkel.

I NOU 2002 nr. 22 fremheves det videre at en slik tillit er *”en forutsetning for et stabilt demokrati”*³² Demokratihensynet strekker seg også videre til de demokratiske institusjonene vi har i Norge. Det representative demokrati har stor innflytelse på mange avgjørelser som tas i forvaltningen på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt plan. Mange ulike folkevalgte representanter skal ivareta velgernes interesser som ombudsmenn i denne forbindelse. Korrupsjon blant de folkevalgte representantene vil kunne innebære en undergraving av demokratiet og dermed velgernes interesser.

---

³¹ NOU 2002 nr.22 pkt. 5.1 avsnitt 5.

³² Jf. NOU 2002 nr.22 pkt. 5.1 avsnitt nr.5

Forvaltningen arbeider i stor grad med fordeling og prioritering av ulike interesser og ressurser. Rammene for denne virksomheten er i stor grad politisk influert. Dersom forvaltningen rammes av korrupsjon, kan det oppstå en urettferdighet til fordel for den interessen som bestikker. Politiske vurderinger blir satt til side, og man får en fordelingsurettferdighet som ikke var tilsiktet fra politisk hold. Ett eksempel på dette kan være tillatelser til utslippsvirksomhet i strid med regelverket. Her vil den balansen man har søkt å oppnå politisk ved å regulere utslippsvirksomhet, bli forskjøvet til fordel for økonomiske interesser på bekostning av miljøhensyn.

4.2 Hensyn som skal ivareta private interesser

I NOU 2002 nr. 22 heter det i kapittel 5: *”Forbudet mot så vel aktiv som passiv korrupsjon i næringslivet kan således også begrunnes i hensynet til den frie konkurransen og til fremme av et velfungerende marked.”*³³ Hensynet til et velfungerende marked har også vært fremme i den tidligere rettspraksisen ved utroskapsbestemmelsene. I Rt. 2002 s. 227 uttales det *”For korrupsjon i næringslivet er det et spesielt moment at det vil kunne hindre rasjonalisering og effektivisering.”*

Dette konkretiseres videre i utredningen ved å vise til noen av de uheldige sidene ved korrupsjon. *”Forretningsavtaler kan bli mindre inntektsgivende, og foretakets omdømme og tillit utsettes for skade.”*³⁴

Hensynet til firmaets omdømme har vært et gjennomgangstema i de korrupsjonssakene som har blitt vurdert etter utroskapsbestemmelsen i strl.§275. Hensynet tillegges vekt også etter de nye bestemmelsene *”foretakets omdømme og tillit utsettes for skade.”*³⁵

Både aktiv og passiv korrupsjon kan være med på å skade tilliten og omdømmet til et firma. I de tilfellene der en ansatt har mottatt en utilbørlig fordel, for eksempel i forbindelse med en anbudskonkurranse, kan anbudsgiver som ikke nådde opp i konkurransen, føle seg forbigått. I disse tilfellene vil et selskap stå mellom to valg; å

---

³³ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 5.1 avsnitt 6.

³⁴ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 5.1 avsnitt 6.

³⁵ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 5.1 avsnitt 6.

vegge seg mot å handle med foretaket videre eller eventuelt ty til smøring selv som et middel for å nå fram i konkurransen.

Dersom det oppdages at et firma har aktivt bestukket personer, vil det kunne skapes tvil blant aksjonærer og kunder om dette er et firma man ønsker å involvere seg med. En reaksjon på umoralsk og ulovlig forretningsførsel kan fort bli kostbar for et selskap. Et eksempel på dette er TINE-saken der en ansatt prøvde å tilby matvarekjeder betydelige pengebeløp for ikke å selge meieriprodukter fra andre produsenter, noe som førte til en midlertidig kundeflukt da opplysningene ble kjent.

I forhold til privat næringsvirksomhet knytter det seg hensyn som taler for at næringslivet bør ha større spillerom enn offentlige aktører. Det må være adgang til en viss relasjonsbygging innenfor privat næringsvirksomhet. Etter de nye bestemmelsene ble innført, har norsk næringsliv i større grad blitt bevisstgjort på holdninger i forhold til smøring. Color Line dropper på bakgrunn av de nye bestemmelsene en treårig sponsorkontrakt med Den Norske Opera. Informasjonssjef i Color Line Helge Otto Mathisen uttaler at *”Vi ønsker ikke å bruke store ressurser på noe som kan oppfattes som uetisk og ubehagelig for våre gjester.”*³⁶

Terskelen for overtredelse av korrupsjonsbestemmelsene bør ikke være så lav at enhver relasjonsbygging blir ulovlig. Næringslivet kan dra stor nytte av å kunne knytte kontakter med andre aktører i næringslivet. Dersom terskelen skulle bli for lav, vil også andre samfunnsaktører kunne tape på det, som i dette tilfellet Den Norske Opera og norsk kulturliv. Tillit i samarbeidsforhold er en viktig forutsetning for utvikling i norsk næringsliv, og relasjonsbygging vil være en viktig faktor ved opparbeidelsen av et slik tillitsforhold.

Det er allikevel fullt ut mulig å drive relasjonsbygging og kundepleie uten å overtre korrupsjonsbestemmelsene. For å hindre at man skal komme opp i kritikkverdige situasjoner, har NHO anbefalt sine medlemmer å tilby deltakere faktura, dersom de ønsker å invitere til ulike arrangementer. På denne måten kan man knytte kontakter og drive kundepleie uten at noen av partene kommer i en situasjon som kan oppleves som

---

³⁶ Jf. artikkelen ”Frykter sponsorflukt i Dagens Næringsliv 18.november 2006 s.6 og 7.

ubehagelig, eller som fører til kritikk fra omverdenen, og uten at det skapes forventninger om en etterfølgende ytelse.

5 Simpel korrupsjon, § 276 a

Straffelovens §276a som det redegjøres for i det følgende, er en vidtfavnende bestemmelse. Ullevål-dommen oppsummerer bestemmelsen på følgende måte: *”For å bli dømt etter straffeloven §276a er det tilstrekkelig at det er bevist at den som tar imot eller gir en utilbørlig fordel gjør det i anledning stilling, verv eller oppdrag, dvs. i tilknytning til ordinære tjeneste- og arbeidsforhold.”*³⁷

5.1 Hvem er omfattet

Begrepene *”stilling, verv eller oppdrag”* er ment å favne vidt. I proposisjonen er det ikke ment at det skal ligge noen begrensning i disse begrepene i forhold til hvem som kan utøve korrupsjon. *”Begrepet ”stilling, verv eller oppdrag” ... er ment å omfatte alle tenkelige stillingsformer, verv og oppdragsforhold for offentlige og private arbeids- og oppdragsgivere.”*³⁸ Med dette er offentlige ansatte som falt utenfor tjenestemannsbegrepet i §§112,113 omfattet av de nye korrupsjonsbestemmelsene.

Etter de gamle bestemmelsene falt personer som jobbet i forvaltningsbedrifter utenfor, eksempelvis ansatte i postverket. Det samme var tilfellet for personer som jobbet i offentlige bedrifter som for eksempel Telenor. Disse kunne imidlertid falle inn under §275. For at en person skulle falle inn under *”offentlig tjenestemand”*, krevdes det at personen drev med utøvelse av offentlig myndighet eller hadde tilsynsfunksjoner. Personer som arbeider i privat sektor uten selvstendig avgjørelsesmyndighet, er også omfattet, noe de ikke var etter strl. §275.

Etter § 276 a er ikke lengre skillet mellom ansatte i privat virksomhet og offentlige tjenestemenn av betydning for hvem som faller inn under korrupsjonsbestemmelsene.

---

³⁷ Dom Oslo Tingrett 27.10. 2006 s. 10 avsnitt 3.

³⁸ Ot.prp. nr.78 (2002-2003) s.34 pkt. 5.3.3

5.1.1 Stilling

Stilling dekker normale ansettelsesforhold både i offentlig og privat sektor, deltidsansatte er også omfattet. I Ullevål-dommen var det på det rene at eiendomssjefens ansettelsesforhold tilfredstilte kravet i strl. §275a.

5.1.2 Verv

Verv kan være private styreverv, folkevalgte og offentlige verv. I de tilfellene der man innehar en posisjon med avgjørelsesmyndighet, vil dette tilfredstille kravet til verv. Verv må tolkes vidt. Det er klart at også ubetalte tillitsverv faller inn under begrepet. Det kan være som styremedlem eller styreleder i lokale partiorganisasjoner og lokale idrettslag.³⁹

Enkelte situasjoner kan være vanskelige å plassere i forhold til lovens kategorier. Et eksempel på dette kan være i forbindelse med ulønnede ad hoc arrangementer. Eksempler der et korps arrangerer loppemarked og foreldrene arbeider frivillig, vil nok dekkes av begrepet "verv". Skulle en av foreldrene motta et kontantbeløp for å holde av de mest verdifulle løppene for en kjøper, vil dette kunne falle inn under §275a, til tross for at vervet det her er tale om er ad hoc preget.

5.1.3 Oppdrag

"Oppdrag" favner typisk konsulentvirksomhet som advokatvirksomhet, eller virksomhet som eiendomsmegler. Som de øvrige vilkårene må dette begrepet tolkes vidt. Det er ikke noe krav at det må ytes vederlag for de tjenestene som blir ytt. Tar en advokat en sak pro bono, vil det fortsatt være tale om et oppdrag som tilfredstiller kravet i strl. §275a dersom han skulle motta en bestikkelse i oppdragsforholdet.

Proposisjonen presiserer at selv oppdrag av kort varighet, faller inn under begrepet. "*En dommer under et idrettsarrangement som mottar en utilbørlig fordel fra en utøver eller en person som har satset penger på et bestemt utfall, kan derfor straffes*".⁴⁰

---

³⁹ Jf. Ot.prp.78 s.54 første kolonne 2. avsnitt.

⁴⁰ Ot.prp. nr.78 s.54 første kolonne 3. avsnitt.

5.1.4 "I anledning av"

Handlingen må være utført *"i anledning av"*⁴¹ stilling, verv eller oppdrag.

Begrepet *"i anledning av"* innebærer et skille mellom privatperson og den stillingen man er innehaver av. Gaver gitt i forbindelse med ordinære anledninger som 50-årsdager o.l., vil normalt ikke være korrupsjon i den grad gavene ikke kan anses som utilbørlige. Der en gave for eksempel er utilbørlig stor, vil det foreligge et brudd på §276a.

Proposisjonen fremhever også at *"det er imidlertid ikke noe vilkår for straff at bestikkelsen kan knyttes til en bestemt handling eller unnlatelse."*⁴² Dette innebærer at tilknytningen til stillingen, vervet eller oppdraget blir løsere. Det kreves ikke noen konkret tilknytning til en tjenestehandling eller et bestemt oppdrag eller avgjørelse i forbindelse med et verv. Det er tilstrekkelig å bevise at det er i funksjonen som eiendomssjef at bestikkelsen blir ytt, slik tilfellet var i Ullevål-dommen. Påtalemyndigheten trenger ikke å bevise at bestikkelsen ble ytt i forbindelse med for eksempel en konkret tildeling av en kontrakt, dette var ikke tilfellet etter de gamle bestemmelsene jf. begrepene *"plikstridig handling"* i strl. §113, straffelovens §128 om *"uretmæssig tjenestehandling"* eller *"handler mot den annens tarv"* i strl. §275.

Utredningen bidrar til at begrepet *"i anledning av"* ikke fører til noen særlig begrensning i hvem som kan straffes *"Videre må det kunne legges vekt på at fordelene mottas eller kreves på grunn av gjerningspersonens posisjon, uavhengig av om den aktuelle handling lå innenfor eller utenfor vedkommendes konkrete arbeidsoppgaver. Det innebærer at handlinger som ligger utenfor gjerningspersonens arbeidsområde, kan rammes, så lenge han opptrer i kraft av sin posisjon."*⁴³

En viss begrensning innebærer begrepet allikevel. En fordel som ikke er gitt i anledning av en stilling, vil ikke være utilbørlig. Dette unntaket kan være praktisk der bekjente har et profesjonelt forhold. I offentlige stillinger vil dette ofte lede til inhabilitet.⁴⁴ Dette vil imidlertid ikke være tilfellet i private sektor. Enhver fordel to venner måtte yte i forhold

---

⁴¹ Strl. §276a

⁴² Ot.prp. nr.78 s.54 første kolonne 4. avsnitt

⁴³ NOU 2002 nr.22 under punkt 7.1 avsnitt 25.

⁴⁴ Jf. Forvaltningslovens §6.

til hverandre, vil ikke føre til overtredelse av strl. §276a. En ukes opphold på den ene partens hytte vil i mange tilfeller kunne være en *”utilbørlig fordel”*. Er det to venner, vil vilkåret *”i anledning stilling”* tvilsomt være oppfylt. Er fordelene dekket av den enes selskap, vil situasjonen lettere kunne falle inn under *”i anledning stilling...”*.

Proposisjonen presiserer også at fordeler mottatt fra egen arbeidsgiver ikke faller inn under begrepet. For å straffe utilbørlige lønnskrev, fallskjermer eller andre fordeler må man eventuelt anvende utroskapsbestemmelsene.

5.2 Passiv korrupsjon – mottaker av bestikkelse

Passiv korrupsjon reguleres av strl. §276 a alternativ a.

”For korrupsjon straffes den som

a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.”

5.2.1 Krever

Utgangspunktet for *”krever”* er de tilfellene der besitteren av en stilling utnytter denne til å skaffe seg en utilbørlig fordel. Etter alminnelig språkforståelse rommer å kreve, det å fremsette et ønske om en ytelse uten selv å yte noe eller å sette en betingelse for egen ytelse. Proposisjonen lar imidlertid uttrykket *”krever”* favne vidt. Ifølge denne dekker begrepet også *”forsiktige anmodninger”*.⁴⁵

I vurderingen om en handling faller innunder begrepet *”krever”*, må man se hen til omstendighetene rundt handlingen. Vurderingstemaet proposisjonen legger til grunn, er *”... om handlingen, tolket i lys av omstendighetene, er egnet til å gi adressaten inntrykk av at den passive bestikker ønsker å oppnå noe, i form av en utilbørlig fordel for seg eller andre.”*⁴⁶ Kravet kan på denne bakgrunn spenne fra ytringer som trusler til de helt fordekte og implisitte krav. Den nedre grense vil være den mest problematiske. Et eksempel på en implisitt ytring er dersom man sender en faktura uten noen begrunnelse. Det er særlig for de fordekte og implisitte kravene at omstendighetene vil kunne spille en viktig rolle i tolkningen av hvorvidt det er et krav som omfattes av strl. §276 a. I

---

⁴⁵ Ot.prp. nr.78 s.56 annen kolonne avsnitt 2.

⁴⁶ Ot.prp. nr.78 s.56 annen kolonne avsnitt 2.

fakturaeksempelet vil det for eksempel ha betydning hvor pengene skal overføres. Er det meningen at pengene skal overføres til en person privat, er gjerningsbeskrivelsen oppfylt. Skal pengene overføres til den personen representerer, taler det derimot ikke for at det er et krav i strl. § 276a's forstand.

Proposisjonen uttaler også at forslaget ikke er *"ment å ramme utilbørlig vederlag for varer eller tjenester eller krav om slikt vederlag."*⁴⁷ Dersom en leverandør har fullbooket sine ordrebøker og derfor krever et utilbørlig vederlag, vil dette ikke være overtredelse av §276a. Et krav om et slikt vederlag oppfyller ordlyden *"krever"* og det klart at også et utilbørlig vederlag oppfyller vilkåret *"utilbørlig fordel"*. Allikevel rammes ikke dette tilfellet, fordi det utilbørlige vederlaget er rettet til gjerningspersonens arbeidsgiver. Denne omstendigheten ved kravet innebærer at §276 a ikke er overtrådt.

Utredningen lar ordlyden også omfatte de tilfeller der *"det dreier seg om nektelse av å utføre tjeneste, verv eller oppdrag for å presse tredjemann til å yte en utilbørlig fordel for seg selv eller andre"*.⁴⁸ I de tilfellene noen ikke oppfyller sine forpliktelser, vil dette være en slik omstendighet som kan føre til at det framstår som et krav på en *"utilbørlig fordel"*. Omstendighetene vil kunne være bestemmende for om det framstår som et krav. Følger personen opp med et krav implisitt eller eksplisitt er det klart at *"krever"* er oppfylt. Dette er en videreføring av den tidligere strl.§113.

Proposisjonen legger til grunn at kravet ikke må relatere seg til en bestemt fordel. *"Det er nok å uttrykke en forventning om en eller annen utilbørlig fordel fra den annen part..."*.⁴⁹ Et eksempel på en slik forventning kan være der det fremgår at en person ikke ønsker å inngå en avtale med mindre det ytes en personlig gevinst. At denne gevinsten ikke er nærmere konkretisert har ingen betydning for spørsmålet om anmodningen tilfredstiller *"krever"* i strl. § 276 a.

---

⁴⁷ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.54 annen kolonne, første avsnitt.

⁴⁸ NOU 2002 nr.22 punkt 7.1, sjette avsnitt.

⁴⁹ Ot.prp. nr.78 s.56 annen kolonne, tredje avsnitt.

En aktuell problemstilling blir grensen mellom forsøk og fullbyrdet forbrytelse i forhold til §276 a. Utredningen formulerer dette slik: *"F.eks. må den straffbare handling anses fullbyrdet når kravet er sendt til vedkommende."* Proposisjonen inntar et annet standpunkt. Proposisjonen legger til grunn at fullbyrdet handling først er overtrådt i det kravet er kommet til adressatens kunnskap. Begrunnelsen for dette er at det er denne løsningen som er lagt til grunn for strl. §§ 111, 405 *"fordrer"* og §112 *"krever"* og §405b *"krever"*. Løsningen i forhold til tidligere gjeldende rett er ikke avklart i rettspraksis. Rettsteorien er heller ikke entydig på dette feltet. Robin Thrap-Meyer argumenterer for motsatt løsning i forhold til strl. § 112.⁵⁰ Forholdet til arbeidsgiveren taler for at allerede det å fremsette et slikt krav er en overtredelse av lojalitetsplikten i arbeidsforholdet. I samme retning trekker hensynet til tillit til forvaltningen og tillit til forsvarlig forretningsførsel. Allerede det å fremsette kravet utsetter arbeidsgiver for risiko for tap av anseelse og tillit.

Proposisjonens løsning ligger tett opp til den valgt i avtalelovens modell der et tilbud først er gyldig i det er kommet til adressatens kunnskap. Det er allikevel en klar forskjell i de hensyn straffeloven skal ivareta og de som søkes beskyttet i avtaleloven.

Løsningen i utredningen, der *"krever"* allerede er oppfylt der kravet er sendt, synes å være den løsningen som er mest i tråd med de hensyn bestemmelsen er ment å ivareta. Det er ikke tilstrekkelig at kravet er skrevet. Er det postet, er forsøksstadiet tilbaketrukket og det foreligger en fullbyrdet forbrytelse, der de øvrige vilkårene i gjerningsbeskrivelsen er overtrådt. Det er uten betydning hvordan mottakeren av kravet stiller seg til dette. Den *"forbryterske vilje"* manifesterer seg i kravet. Bestemmelsen blir en form for forsøksdelikt.

5.2.2 Mottar

Begrepet *"mottar"* er beregnet på de tilfeller der det ikke lar seg bevise eller der det ikke foreligger noe krav fra den passive bestikker. Der den aktive bestikker er initiativtaker, er det tilstrekkelig for at det skal foreligge en fullbyrdet forbrytelse at den passive mottar fordelene.

---

⁵⁰ Se Robin Thrap-Meyer Korupsjon og straffelov, punkt 7.3.5 Universitets forlaget 2004.

Proposisjonen problematiserer de tilfeller der mottakeren hadde til hensikt å opplyse arbeidsgiveren om fordelene, men ennå ikke har fått gjort dette. Spørsmålet blir da om mottakeren allerede har fullbyrdet forbrytelsen i det han har mottatt fordelene, eller om det må innfortolkes en skjønnsmargin for når forbrytelsen er overtrådt. *”Hvis det ut fra omstendighetene er grunn til å tro at mottakeren hadde til hensikt å overlevere eller opplyse om bestikkelsen til sin arbeidsgiver, kan det være at han eller hun bør innvilges noe tid før det kan sies å foreligge forsøk på eller fullbyrdet overtredelse av straffebudet.”*⁵¹ I tilfeller der personen har bestikkelsen liggende på kontoret og ennå ikke, har fått overlevert den vil ikke strl. §276 a være overtrådt. Har den imidlertid ligget på kontoret i mange uker, vil bestikkelsen måtte anses som mottatt. Har man både mottatt og også oppbevart bestikkelsen privat, vil det være vanskelig å bli hørt med at man hadde til hensikt å overlevere den til arbeidsgiver.

Det kan tenkes eksempler der fordelene blir overlevert til arbeidsgiveren, men at den uberettigede bruken i seg selv utgjør en utilbørlig fordel, som fører til overtredelse av straffelovens §276 a.

Der mottakeren hadde til hensikt å overlevere fordelene til arbeidsgiver, vil nok fordelene i få tilfeller være utilbørlig. Her kan man også stille spørsmål om forsettskravet etter strl. §40 er oppfylt.

Proposisjonen viser til omstendighetene som vurderingsnorm for når et tilfelle er en fullbyrdet forbrytelse eller ikke. Slik sett kan uttalelsen sies å være et uttrykk for den alminnelige rettsstridsreservasjonen. Den alminnelige rettsstridsreservasjonen kommer til uttrykk i rettspraksis og juridisk litteratur som en generell reservasjon fra lovgiverens side om at det ikke er meningen å ramme alle de tilfeller som ellers ville ha hørt inn under gjerningsbeskrivelsen i straffebudet.⁵² Uttalelsene i forarbeidene går ikke lengre enn det den alminnelige rettsstridsreservasjonen. Den alminnelige rettsstridsreservasjonen innebærer imidlertid kun en tolkning av straffebudet. Slik sett anviser proposisjonen at hvorvidt en *”utilbørlig fordel”* var ment overlevert til

---

⁵¹ Jf. Ot.prp. nr.78 s.57 1.kolonne avsnitt 3.

⁵² Alminnelig strafferett, Johs. Andenæs 5. Utgave 2004 Universitets forlaget.

arbeidsgiver, skal være et moment i vurderingen om straffbarhetsvilkåret "*mottar*" er oppfylt.

Det kan også tenkes andre tilfeller som dekkes av ordlyden "*mottar*", men der omstendigheten fører til at §276a ikke er oppfylt. Skulle en tjenestemann motta en pakke på posten som inneholder en utilbørlig fordel, er denne ikke mottatt i strl. §276a's forstand, tross for at tjenestemannen har tatt den med hjem, dersom han går tilbake på posten dagen etter og sender den tilbake til avsender. Det foreligger således et element av aksept i mottakelsesbegrepet. Det er tilstrekkelig med konkludent adferd for å konstatere dette elementet. Denne løsningen er i tråd med juridisk teori om den tidligere §112 i straffeloven.⁵³

Proposisjonen trekker også fram andre omstendigheter vurderingen bør omfatte, fordelens art og forholdet til tidligere rettspraksis rundt strl. §§112, 317, 405 og 405b. For kontanter, verdipapirer og formuesgjenstander er mottakelsestidspunktet sammenfallende med overlevering. Proposisjonen framhever at for overføring til bankkonti er fullbyrdelsestidspunktet overtrådt i det pengene er disponible på konto.

Forsøksstadiet er tilbakelagt i de tilfellene der den passive bestikker har fått fordel i sin besittelse og vist tilstrekkelig grad av aksept til at "*mottar*" er oppfylt.

5.2.3 Aksepterer et tilbud

Alternativet "*aksepterer et tilbud*" er ment å dekke tilfeller av framtidige ytelser. Proposisjonen fremhever at denne aksepten kan komme til uttrykk på flere måter også "*ved passivitet eller konkludent atferd*".⁵⁴ Ved at tilbudet passivt kan aksepteres har mottakeren av tilbudet en aktivitetsplikt, som for eksempel ved stilltiende aksept. Dette skyldes hensynet til lojalitetsplikten en ansatt har i forhold til sin arbeidsgiver. Der mottakeren forholder seg passiv til et tilbud, vil dette i seg selv være et forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet.

Dette alternativet vil være særlig aktuelt i forbindelse med såkalte personlige "kick-backs" eller returprovisjon. Kick-backs er avtaler der en leverandør avtaler med den

---

⁵³ Jf. Robin Thrap-Meyer Korrupsjon og straffelov. 2001 Universitets forlaget. Punkt 7.2.2.

⁵⁴ Jf. Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.57 annen kolonne.

som forhandler avtalen at dersom han får avtalen så skal beslutningstaker og leverandør dele profitten fra handelen, for eksempel der en innkjøpssjef godtar en avtale fra en mulig leverandør om at han skal få levere dersom innkjøpssjefen får 10% av leverandørens marginer. Alternativet vil dekke alle tilfeller der det er enighet mellom partene om at det skal ytes en *”utilbørlig fordel”*, og denne ennå ikke er ytt.

I de tilfellene der handelen ikke er fullbyrdet, og det ikke er mulig å bevise at det var innkjøpssjefen som tok initiativet til avtalen, vil korrupsjonshandlingen for innkjøpssjefens del falle inn under dette alternativet.

Ett eksempel proposisjonen benytter seg av, er der en innkjøpssjef *”forespeiles en godt betalt stilling hos en leverandør om et par år, mot å inngå fordelaktige avtaler med den aktuelle leverandøren i sin nåværende stilling.”*⁵⁵

Fullbyrdet forbrytelse vil foreligge i de tilfellene der, den passive bestikker manifesterer at han har til hensikt å motta fordelen frem i tid.

5.3 Aktiv korrupsjon – Bestikker

Aktiv korrupsjon reguleres av strl. §276a alternativ b.

”For korrupsjon straffes den som

b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag.”

Begrepet *”utilbørlig fordel”* behandles nedenfor og skiller seg lite enten det retter seg mot passiv eller aktiv korrupsjon. Vurderingen vil bygge på de samme momentene. Det samme gjelder for *”i anledning stilling, verv eller oppdrag.”* som jeg har behandlet tidligere.

5.3.1 Gir

I naturlig språkforståelse innebærer det å gi at noe overføres fra en part til en annen. Det er ikke noe krav om at det er eiendomsrett som overføres. Et lån vil også kunne være en utilbørlig fordel. Det samme gjelder andre bruksrettigheter som for eksempel leie.

---

⁵⁵ Ot.prp. nr.78 s.57 første kolonne siste avsnitt.

Fullbyrdelsestidspunktet inntreffer i det fordelen er mottatt av den annen part. Bestemmelsene som rammer aktiv og passiv korrupsjon blir motstykker og utfyller hverandre.

Proposisjonen legger til grunn at fullbyrdelsestidspunktet etter dette alternativet *”inntreder samtidig med at den annen part mottar fordelene.”*⁵⁶ I de tilfellene der den annen part ennå ikke har overtatt fordelene, vil det etter dette alternativet kun være tale om forsøk på korrupsjon. Etter strl. §49 er også forsøk på korrupsjon straffbart.

Normalt vil en fordel overføres for å oppnå en bestemt fordel. Dette er imidlertid ikke ett krav etter bestemmelsen. Det er tilstrekkelig at fordelene som er overført er av utilbørlig art. Dette innebærer at smøringstilfellene også er omfattet når det gjelder aktiv korrupsjon.

5.3.2 Tilbyr

Alternativet *”tilbyr”* forholder seg på mange måter slik *”krever”* gjør for passiv korrupsjon. Begge gjerningsalternativene retter seg mot den part som tar initiativ til korrupsjonshandlingen. Der to parter blir enige om korrupsjonshandlingene, vil *”tilbyr”* være den foregående handlingen til *”aksepterer”* forutsatt at bestikkelsen ennå ikke er mottatt. Er den mottatt blir *”mottar”* alternativet det aktuelle.

Ordlyden vil også som for *”krever”* dekke mer enn et eksplisitt tilbud. Det er tilstrekkelig at motparten oppfatter at han får et tilbud om en utilbørlig fordel og tilbudet at fremsettes forsettelig. Tilbyder må i tillegg være klar over de forhold som gjør fordelene *”utilbørlig”*.

Det er ikke et krav at det er knyttet betingelser til dette tilbudet. Smøring er også omfattet. Ett av hensynene bak reglene som redegjort for tidligere, er at man ikke skal komme i en pressituasjon eller kunne skape forventninger om et bestemt resultat, enten i form av offentlige vedtak eller i form av kontrakter. Både med det offentlige og med det private næringsliv.

---

⁵⁶ Ot.prp. nr.78 s.57 annen kolonne andre avsnitt.

Proposisjonen fremholder at *”Dersom tilbudet gjelder en utilbørlig fordel og rett til noe i anledning av stilling, verv eller oppdrag, vil også forsøk på å ”smøre” den passive bestikker kunne gi grunnlag for straff.”*⁵⁷

Det er straffbart i seg selv å fremsette et slikt tilbud. Der den aktive bestikker ikke hadde til hensikt å følge opp tilbudet med å yte den utilbørlige fordel, kan han allikevel straffes.

Grensen for fullbyrdet forbrytelse må vurderes på samme måte som for *”krever”*. Det er de samme hensynene som gjør seg gjeldende for tilbyder som for *”krever”*. Er tilbudet fremsatt er forsøksstadiet tilbakelagt.

5.4 Utilbørlig fordel – bestikkelsen

Om utilbørlighetsvurderingen uttaler proposisjonen *”Vurderingen skal bero på oppfatningen i samfunnet i lys av de reelle hensyn og grunnleggende verdier som ligger bak bestemmelsen. Utilbørlighetsstandarden vil derfor ikke ligge fast, men utvikles på bakgrunn av det rådende moralsynet i samfunnet til enhver tid.”*⁵⁸

På denne bakgrunn kan det være vanskelig å fastslå hvorvidt en fordel er utilbørlig i det den rettslige standarden er flytende. Utilbørlighetsvurderingen er en relativ norm, der mange momenter må vurderes før man kan fastslå hvorvidt det foreligger en overtredelse av strl. §276 a. En slik rettslig standard vil i mange tilfeller gjøre det vanskelig å forutse sin egen rettsstilling. Dette forsvaret proposisjonen med at *”Det er grunn til å understreke at under norske forhold har verken den som foretar en bestikkelse eller den som mottar den, noen rimelig grunn til å balansere på kanten av en straffebestemmelse om korrupsjon.”*⁵⁹

Utredningen formulerer avgrensingsproblemstillingen som at det må *”avgrenses mot ytelser gjerningspersonen har krav på. Dernest må det avgrenses mot påskjønnelser*

---

⁵⁷ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.57 annen kolonne fjerde avsnitt.

⁵⁸ Ot.prp. nr.78 punkt. 5.3.4 s.34 første avsnitt.

⁵⁹ Ot.prp. nr.78 punkt 5.3.4 s.35 første kolonne, første avsnitt.

som gjerningspersonen har rett til å ta imot."⁶⁰ Dette virker imidlertid som et unaturlig skille. Man vil alltid ha rett til å ta imot noe man har krav på. Vurderingen må på denne bakgrunn bli om man rettmessig kan motta den fordel som ytes eller skal ytes. Er det ytt en ytelse man rettmessig kan motta, vil heller ikke utilbørighetsterskelen være overskredet.

Utredningen presiserer utilbørighetsbegrepet: *"Det er en ganske sterk fordømmelse som ligger i uttrykket "utilbørlig."*"⁶¹ Begrepet blir formulert i både utredningen og proposisjonen som et *"klart klanderverdig forhold"*.⁶² Utredningen går videre og uttaler: *"Det er ikke tilstrekkelig at forholdet er kritikkverdig. Ved at loven bruker uttrykket "utilbørlig" er det gitt en margin slik at tjenestemannen eller den næringsdrivende ikke skal kunne straffes med mindre det foreligger et klart klanderverdig forhold."*⁶³ Den nedre grensen for det utilbørlige går altså ved skillet mellom de kritikkverdige og de klart klanderverdige forholdene. Et eksempel på dette kan være Color Line som spanderte cruisetur til Kiel for enkelte bystyrepolitikere i Oslo.⁶⁴ Begge representantene møtte kritikk for å ha deltatt på turen, men grensen for det klart klanderverdige er ikke overtrådt. Dette vil det bli redegjort for nedenfor.

Retten slår videre fast det største materielle skillet mellom de nye og de gamle bestemmelsene. *"Det er ikke ført bevis for at Ullevål Universitets Sykehus ble påført noe tap ved transaksjonene. Det er imidlertid ikke noe straffbarhetsvilkår for korrupsjon etter de nye bestemmelsene at det foreligger tap. Det er heller ikke noe krav om plikstridig eller urettmessig opptreden fra den som blir bestukket."*⁶⁵

Utilbørighetsvurderingen legger dermed grunnlaget for i hvilke tilfeller korrupsjonsbestemmelsene kan benyttes og vil være sentral i alle saker der tiltale reises etter bestemmelsene.

---

⁶⁰ NOU 2002 nr. 22 punkt 7.1 avsnitt 11.

⁶¹ NOU 2002 nr. 22 punkt 7.1 avsnitt 14.

⁶² Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, annet avsnitt.

⁶³ NOU 2002 nr.22 punkt 7.1 avsnitt 14.

⁶⁴ Dagens Næringslivs artikkel onsdag 15. November 2006 s.6.

⁶⁵ Dom i Oslo Tingrett 27.10.2006 s.10, annet avsnitt.

5.4.1 Fordel

Det er ikke et krav at fordelen skal ha en økonomisk verdi for at det skal foreligge korrupsjon, men dette vil nok være tilfelle i de aller fleste saker. Proposisjonen uttaler at det heller ikke er et krav at fordelen må ha en selvstendig materiell verdi.⁶⁶ videre uttaler proposisjonen ”*Alt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av, er å anse som en fordel i lovens forstand.*”⁶⁷ Det foreligger på denne bakgrunn ingen begrensning i begrepet ”*fordel*”. Om en ytelse skal vurderes som en fordel eller eventuelt en ulempe, vil neppe bli en praktisk problemstilling for domstolene.

Proposisjonen gir eksempler som tildeling av en orden, opptak i en lukket forening, opptak til en privatskole for hans barn, seksuelle tjenester eller innsideopplysninger i forbindelse med aksjeselskap.⁶⁸ I NOKAS saken gav en ansatt i et vekterselskap ranerne informasjon om hvordan de skulle komme seg inn i Nokas-bygget. Denne informasjonen er et annet eksempel på en ”*fordel*” av immateriell art. Dersom ranerne betalte for denne informasjonen, vil det foreligge en overtredelse av §276 b jf. §276 a i konkurranseloven med medvirkning til grovt ran etter strl. § 268 jf. §267 tredje ledd.

I Ullevål-dommen mottok eiendomssjefen til sammen 180.000,- fordelt på flere overføringer, i tillegg til to reiser. Han anførte at han hadde til hensikt å betale disse pengene tilbake, og at de var å betrakte som et lån. Retten finner at det ikke var tale om et lån. Allikevel uttaler retten i et obiter dictum: ”*Spørsmålet om lån eller ikke lån har heller ingen betydning for skyldspørsmålet*”⁶⁹. Lån vil også falle inn under begrepet ”*utilbørlig fordel*”. Det samme gjelder for andre begrensede rettigheter. Det er klart at også gavesalg vil falle inn under ”*fordel*”.

5.4.2 Økonomisk verdi

Proposisjonen bestemmer at for utilbørlighetsvurderingen er den økonomiske verdien av fordelen det naturlige utgangspunktet.⁷⁰

---

⁶⁶ Ot.prp. nr. 78 punkt 7.1 s.54 annen kolonne, fjerde avsnitt.

⁶⁷ Ot.prp. nr. 78 punkt 7.1 s.54 annen kolonne, fjerde avsnitt.

⁶⁸ Jf. Ot.prp. nr. 78 punkt 7.1 s.54 annen kolonne, fjerde avsnitt.

⁶⁹ Dom i Oslo Tingrett 27.10.2006 s.10, første avsnitt.

⁷⁰ Jf. Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, tredje avsnitt.

Det fremheves i proposisjonen at: *”Mindre verdifulle gaver og andre fordeler som det vil stride mot den alminnelige rettsbevissthet å kriminalisere, er ikke å se som utilbørlige.”*⁷¹ Utilbørlighetsvurderingen er ytterligere kommentert i proposisjonen. Her gjentas utgangspunktet om at det er en nedre grense, og at den forankres i den alminnelige rettsbevissthet.

I det den alminnelige rettsbevissthet ikke er særlig konkret, oppstiller proposisjonen enkelte tilfeller som skal anses som tilbørlige. Eksempler på dette er konfekt, vin, reklamegjengerstander og andre gaver av mindre verdi. Proposisjonen fremhever at *”Det kan ikke gis noe generelt svar på hvor verdifull en gave eller en annen fordel kan være... Utilbørlighetstærskelen kan variere fra virksomhetsområde til virksomhetsområde, fra bedrift til bedrift og fra etat til etat.”*⁷²

Dette innebærer at den verditærskelen for hva som er tilbørlig, er relativ og må vurderes i forhold til de øvrige omstendighetene. Reklamegjengerstander kan ha en høyere verdi enn gaver generelt før grensen for det tilbørlige er øverskredet, særlig i de tilfellene der de har påtrykt firmalogo. Likeledes blir det for vareprøver. Dette fremkommer i utredningen.⁷³

Kontanter og andre verdipapirer vil derimot normalt være tilbørlige. Hvilken type fordel det dreier seg om vil ha betydning for verditærskelen. Noe slingringsmonn kan det være i forhold til ytelser som tar sikte på å dekke utgifter, for eksempel bidrag til å dekke reiseutgifter i forbindelse med kurs.

Proposisjonen nevner serviceansatte som en gruppe med en høyere verditærskel enn andre grupper. *”Ansatte i serviceyrker vil ofte kunne motta relativt verdifulle gaver fra kunder, uten at dette kan sies å være tilbørlig.”*⁷⁴ Av grupper som er underlagt en streng verdinorm, blir dommere og *”Personer som utøver kontrollfunksjoner”*⁷⁵ nevnt.

---

⁷¹ Ot.prp. nr.78 punkt 5.3.4 s.35 annen kolonne, første avsnitt.

⁷² Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, fjerde avsnitt.

⁷³ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 7.1 avsnitt 20.

⁷⁴ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s. 55 andre kolonne, første avsnitt.

⁷⁵ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s. 55 første kolonne, siste avsnitt.

Dette er en naturlig konsekvens av viktigheten av at det blir tatt riktige avgjørelser som av personer som innehar disse stillingene. Domstolenes objektivitet skal det ikke være rom for å spekulere med. Det samme gjelder personer som utøver kontrollfunksjoner. Dersom kontrollfunksjonene svikter kan det få store følger. Et eksempel der kontrollfunksjonene sviktet, er revisorenes rolle i Finance Credit-saken. Hadde revisorene avdekket og gjort eiere og låntakere oppmerksomme på de økonomiske forholdene i selskapet, kunne store verdier kunne vært spart. Det forelå ikke korrupsjon i dette tilfellet, men det illustrerer hvor mye som kan avhenge av gode kontrollrutiner.

Ansatte i det offentlige må også omfattes av en streng verdivurdering. Det foreligger særlige hensyn som taler for at offentlige ansatte må omfattes av en streng verdinorm. *”I forhold til offentlige tjenestemenn må det tas hensyn til opprettholdelsen av tilliten til en objektiv og upartisk administrasjon.”*⁷⁶ Dette fremkommer i utredningen og må gjelde også i forhold til verdivurderingen av fordelen. Offentlige ansatte kan derfor ikke motta fordeler som ville vært tilbørlige for en ansatt i det private, men som må betraktes som utilbørlige på grunn av de plikter som følger med en offentlig stilling. For eksempel vil ikke en ligningsfunksjonær kunne la seg invitere med på dyrere middager eller andre begivenheter, mens dette kan være helt tilbørlig private parter imellom.

*”En fordel som må regnes som et naturlig uttrykk for anerkjennelse av utført arbeid, vil på ingen måte kunne anses som utilbørlig.”*⁷⁷ Hva som ligger i begrepet *”naturlig uttrykk”*, er ikke helt klart. Det er allikevel et poeng at belønningen skjer etter at arbeidet er utført. En fordel gitt før en avgjørelse, om for eksempel en entreprenørs valg av leverandør vil lettere falle inn under bestemmelsene. Er et løfte om en fordel gitt på forhånd, vil det falle inn under *”aksepterer”*, der fordelen ennå ikke er overlevert.

En middag etter et avsluttet prosjekt vil nok normalt falle inn under det som er naturlig. En vurdering av hva som er naturlig, er relativ og vil fortone seg forskjellig avhengig av hvilket samfunnsområde det er snakk om. Byggesaksbehandlere må være mer forsiktige når de lar seg invitere, enn det ansatte i private selskaper trenger. Alminnelige restaurantbesøk vil sjelden overskride grensene til det utilbørlige. Det skal en

---

⁷⁶ NOU 2002 nr.22 kapittel 7.1 avnitt 15.

⁷⁷ Ot.prp. nr.78 punkt. 12.1 s.55 første kolonne, tredje avsnitt.

ekstravagant middag til for at utilbørighetsterskelen er overtrådt i dette tilfellet. Et eksempel der det vil overskride det utilbørilige, er der en dommer lar seg påspandere middag av den ene parts advokater etter en avsluttet sak.

Et annet moment blir hvem som er omfattet. Om invitasjonen retter seg til enkeltpersoner eller en naturlig enhet, for eksempel et prosjektteam kan være avgjørende for om middagen har overskredet grensene til det utilbørilige. Der det ikke er en naturlig enhet som blir invitert, trekker det i retning av at det ikke er tale om et naturlig uttrykk for anerkjennelse etter avsluttet arbeid.

I Ullevål-saken ble en eiendomssjef påspandert to turer; den ene jakttur til Kiruna, der retten la til grunn at verdien var 9.500,- kr og den andre en golf tur til Malaga med en verdi på 11.500,- kr.

Om verdien uttaler retten: ” *I utgangspunktet mener retten at det er vanskelig å se slike opplevelsesturer som ”mindre verdifulle gaver”, selv om den økonomiske verdien i seg selv ikke er så høy for hver av dem.*”⁷⁸

Videre legger retten til grunn at verdien er høyere enn det tiltalen har lagt til grunn. ”*En privatperson må betale slike reiser av netto inntekt. Den reelle verdien på gaven må dermed kunne sies å være større...*” I dette lyset finner retten at reisene på til sammen 21.000,- ” *er over grensen til det utilbørilige*”⁷⁹ . Retten legger til grunn den verdien fordelene hadde for eiendomssjefen personlig. På denne bakgrunn blir også den økonomiske verdien relativ, da det avgjørende blir hva det ville ha kostet mottakeren å anskaffe den samme fordel selv. Kan den som tilbyr eller gir fordelene skaffe denne til kostpris, vil det allikevel være verdien for mottaker som ligger til grunn for vurderingen. For mottaker må man legge til grunn den verdien det ville kostet ham å anskaffe den samme ytelsen.

---

⁷⁸ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 12, andre avsnitt.

⁷⁹ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 12, andre avsnitt.

Utredningen legger til grunn at *"Det må videre også være klart at alminnelige bidrag fra borgerne til politiske partier nå anses lovlige."*⁸⁰ Dette må modereres i den grad et bidrag til et parti fungerer som en motytelse for et gunstig vedtak. Kan en slik forbindelse bevises, er det korrupsjon og ikke et *"alminnelig bidrag"*. At det er et bidrag til et politisk parti, er i slike tilfeller uten betydning, jf. *"for seg eller andre"*.

Det lar seg ikke gjøre å angi en bestemt økonomisk verdi for hva som er utilbørlig og hva som er tilbørlig. Ullevål-dommen legger til grunn at for smøreturer for ansatte med stor avgjørelsesmyndighet og som forvalter offentlige midler, ligger den under 10.000 kr.

5.4.3 Fordelens formål

Proposisjonen viser til at formålet vil ha stor betydning ved vurderingen. *"Dersom det lar seg bevise at fordelene var ment å påvirke den passive bestikkers utøvelse av en stilling, verv eller et oppdrag, vil den normalt være utilbørlig."*⁸¹

Ullevål-dommen legger stor vekt på reisenes egnethet til å påvirke for å bedømme om formålet var utilbørlig. Retten finner uten tvil *"at reisene var egnet til å rukke ved tilliten og til å så tvil om dømmekraften til den personen som tar imot slike gaver"*⁸². Dette er et sentralt moment i utilbørlighetsvurderingen, spesielt i forhold til personer som jobber i eller på vegne av det offentlige. Dette skyldes at hensynet til allmennhetens tillit til det offentlige, er et av hovedhensynene korrupsjonsbestemmelsene skal verne om. En del ytelser vil på bakgrunn av sin karakter være egnet til å påvirke eller ment å påvirke, og er på den bakgrunn er utilbørlige. Et eksempel kan være der en person blir påspandert en tur på strippeklubb. Her vil ytelsen i seg selv være av kompromitterende art og på den bakgrunn være egnet til å sette personen under press for å oppnå et ønsket resultat i en sak eller i forhandlinger.

Det sentrale vurderingstemaet i forhold til fordelens formål blir om fordelene var egnet til å påvirke.

---

⁸⁰ NOU 2002 nr.22 avsnitt 7.1 avsnitt 21.

⁸¹ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 annen kolonne, første avsnitt.

⁸² Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 13, første avsnitt.

I Ullevål-dommen legger retten vekt på det faktum at *”... jakt og golf ble opplyst å være eiendomssjefens store fritidsinteresser, og reisene var uten tvil tilpasset hans personlige ønsker.”*⁸³ Retten går videre og vurderer reisenes karakter konkret. *”I vår sak vises spesielt til at deltagelsen på reisene var begrenset slik at de bar tydelig preg av å være en fordel rettet mot eiendomssjefen personlig.”*⁸⁴ Fordelens formål kan dermed vurderes på bakgrunn av hvem og hvordan den var tilpasset. Er fordelens skreddersydd for en beslutningstaker, er dette et moment som tyder på at formålet er å påvirke beslutningstakeren og fordelens, vil derfor lettere være utilbørlig.

Om dette momentet uttaler retten videre i Ullevål-dommen *”... i tillegg dreier det seg om kolleger som også er venner med felles fritidsinteresser, mener retten at opplegget var særlig egnet til å påvirke en person i eiendomssjefens posisjon.”*⁸⁵ På bakgrunn av dette er det nødvendig å vurdere hvilke kriterier deltakerne var valgt ut etter, for å bestemme om formålet med reisen eller studieturen var tilbørlig.

Handlinger foretatt av bestikker og mottaker vil også være sentrale momenter i vurderingen av fordelens formål. Ullevål-dommen legger vekt på at *”Leverandørene som betalte reisene også fikk oppdrag på Ullevål Universitets Sykehus”*. Allikevel presiserer Retten at *”Det er ikke ført bevis for, og kan derfor ikke legges til grunn at oppdragene ble gitt på grunn av reisene.”*⁸⁶ I de tilfellene der man kan knytte en årsakssammenheng mellom fordelens og en etterfølgende tilgodeselse, vil fordelens være utilbørlig. Men det er ikke en betingelse for straff slik det var etter de gamle bestemmelsene i strl. §§112,128 og 275.

Der det er tale om såkalte smøreturer, vil det faglige innholdet av en slik tur være av stor betydning for å bestemme om formålet med reisen er tilbørlig. Til denne problemstillingen uttaler proposisjonen at i forretningslivet *”... det vil normalt ikke være utilbørlig med studiereiser, kurs og konferanser som bekostes av noen som ønsker å*

---

⁸³ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 12, annet avsnitt.

⁸⁴ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 12, tredje avsnitt.

⁸⁵ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 13, første avsnitt.

⁸⁶ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 13, første avsnitt.

markedsføre et produkt, så lenge innholdet i et program ligger innenfor forsvarlige rammer og det foreligger åpenhet om forholdet.”⁸⁷

Ullevål-dommen vurderte det faglige innholdet på turen slik ”*Begge reisene hadde ren fritidsmessig karakter uten noen dokumentert nytte for bedriften. Faglig innhold er nødvendig for å kunne forsvare en slik tur.*”⁸⁸ Etter § 276 a vil de såkalte smøreturene med mangelfullt faglig innhold på eksotiske og fasjonable steder ofte kunne betraktes som en utilbørlig fordel. Kurs og konferanser på høyfjellshotell og lignende i Norge, vil derimot normalt være tilbørlig. Det finnes selvfølgelig grenser også i disse tilfellene. Forhold som gratis skikort i alpinanlegg og andre betalte fritidstilbud vil kunne trekke oppholdet over i det utilbørlige, spesielt i de tilfellene der turene mangler faglig forankring.

Om smøring uttaler proposisjonen at ”*Selv offentlige ansatte må kunne akseptere en invitasjon til en konsert, en middag eller et annet liknende arrangement betalt av andre enn oppdragsgiver, hvor også representanter for andre virksomheter eller etater er invitert, uten å stå i fare for å bli dømt for korrupsjon.*”⁸⁹ På denne bakgrunn vil det være anledning for Color Line til å benytte seg av et samarbeid med Den Norske Opera til relasjonsbygging og kundepleie, så fremt det er åpenhet rundt det.⁹⁰

Et eksempel på et gråsonetilfelle vil være der leverandører tar med seg potensielle kunder til de såkalte vip-boksene ved ulike fotballarenaer. Dette må imidlertid falle inn under ”*konsert, middag eller annet arrangement betalt av andre enn arbeidsgiver.*” Innenfor de nye bestemmelsene må det, som tidligere nevnt, være et visst spillerom for relasjonsbygging og kundepleie. Det er allikevel verdt å merke seg at for utstrakt bruk av fordeler som hver for seg er tilbørlige, vil til sammen kunne overskride grensen til det utilbørlige. Dersom for eksempel en person blir begunstiget med bruk av en vip-boks gjennom en hel sesong, vil man kunne ha overskredet grensen til det utilbørlige.

---

⁸⁷ Ot.prp. nr.78 punkt. 12.1 s.58 første kolonne, fjerde avsnitt.

⁸⁸ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s.12, siste avsnitt.

⁸⁹ Ot.prp. nr.78 punkt. 12.1 s.56 første kolonne, tredje avsnitt.

⁹⁰ Artikkel i Dagens Næringsliv 18/19 november 2006 s.6.

Tidspunktet for når man fremsetter et krav, mottar, aksepterer, tilbyr eller gir en ytelse, vil være et moment av betydning for utilbørighetsvurderingen. Proposisjonen opererer med et eksempel der en dommer mottar en gave fra en advokat kort tid etter det er avsagt dom i favør av advokatens klient og kommer til at forholdet *”kan ... lettere få et utilbørlig preg.”*⁹¹ I de tilfeller der gaven ytes rett før domsavsigelse, vil den vanligvis være utilbørlig.⁹¹ Dette gjelder selv for mindre verdifulle gaver. I dommer – advokateksempelen, fremhever proposisjonen at gaven ikke vil være utilbørlig *”hvis gaven har en naturlig foranledning, som dommerens 60-årsdag.”*⁹² I Slike legitime tilfeller vil ikke ytelsens formål være å påvirke beslutningstakeren. Allikevel vil det foreligge en utilbørlig ytelse også i disse tilfellene dersom ytelsen skulle være uforholdsmessig stor. Tilbyr en advokat en bil som gave til dommeren på hans sekstiårsdag, er det en utilbørlig ytelse til tross for at den er overbrakt på en merkedag.

5.4.4 Livs- og virksomhetsområder

Proposisjonen nevner en rekke momenter knyttet til liv og virksomhetsområde som vil være av betydning for om handlingen er utilbørlig.

De to partenes stilling vil være av betydning: *”Utfallet av utilbørighetsvurderingen vil kunne avhenge av partenes stilling eller posisjon, samt av forholdet dem imellom.”*⁹³

Dommere og personer som jobber innenfor rettsvesen, politi og påtalemyndighet. Må antas å være underlagt en streng utilbørighetsnorm.

Videre uttaler proposisjonen at *”Generelt må det legges til grunn at offentlige tjenestemenn må finne seg i å være underlagt en strengere norm enn personer som arbeider i privat virksomhet.”*⁹⁴ Videre nevner proposisjonen at det er *”grunn til å anta at personer som arbeider for en ikke-statlig organisasjon med et ideelt formål, må finne seg i å være underlagt en relativt streng norm.”*⁹⁵

---

⁹¹ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, siste avsnitt.

⁹² Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, siste avsnitt.

⁹³ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.55 første kolonne, siste avsnitt.

⁹⁴ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.56 første kolonne, første avsnitt.

⁹⁵ Ot.prp. nr.78 punkt 12.1 s.56 første kolonne, første avsnitt.

I tillegg til personer som jobber i virksomhet med et ideelt formål, er det andre grupper i det private som ligger så nært opp til det offentlige, at de samme hensyn taler for at flere tilfeller kan karakteriseres som utilbørlige og klart klanderverdige. Utredningen trekker denne grensen utenfor den rent offentlige virksomhet.

”Det finnes også virksomhet som utøver funksjoner på vegne av samfunnet, og hvor de ansatte ikke kan betegnes som offentlige tjenestemenn. Etter omstendighetene bør slik virksomhet bli vurdert på tilnærmet lik linje som offentlig virksomhet.”⁹⁶

I Ullevål-dommen legges det vekt på følgende forhold i vurderingen av Eiendomssjefens stilling: *”...som satt i en sentral posisjon med stor makt og stor påvirkningskraft. Han var ikke en offentlig tjenestemann, men ansatt i en bedrift som tilføres midler fra det offentlige, slik at mye av de samme hensyn gjør seg gjeldende.”⁹⁷*

Det har altså ikke avgjørende betydning hvorvidt stillingen er offentlig eller ikke. Personer som forvalter midler på vegne av det offentlige, må betraktes på tilnærmet samme måte som offentlige tjenestemenn.

I privat virksomhet vil nok normen være mindre streng. Proposisjonen tilføyer at *”Sedvane på det aktuelle området utgjør et sentralt moment i utilbørlighetsvurderingen, men er ikke uten videre avgjørende for hvor grensen for det utilbørlige skal trekkes.”⁹⁸* Dette henger sammen med at de nye bestemmelsene har til siktemål å stramme inn grensene for smøring i næringslivet og offentlig forvaltning.

”På noen livs- eller virksomhetsområder kan det ha dannet seg en ”ukultur” i form av en aksept av utilbørlige fordeler. Påtalemyndigheten og domstolene skal ikke være forhindret fra å straffe forfølge slike fordeler.”⁹⁹ Dette er et uttrykk for å ville videreføre den rettspraksis som knyttet seg til strl.§128 . Retts Tidende1993 s.927 er en av dommene om den såkalte Oslokorrupsjonen. Her uttaler retten i forbindelse med urettmessighetsbedømmelsen: *”Jeg kan ikke se at bedømmelsen blir noen annen om det*

---

⁹⁶ NOU 2002 nr.22 pkt. 7.1 avsnitt 16.

⁹⁷ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s. 12, siste avsnitt.

⁹⁸ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, nest siste avsnitt.

⁹⁹ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, nest siste avsnitt.

i den offentlige etat det er tale om, hersker en "subkultur" hvor spesielle ytelser til de offentlige ansatte er blitt oppfattet som "en naturlig del av det forretningsmessige samarbeid". Det avgjørende er om det foreligger personlige fordeler for tjenestemannen som er egnet til å virke influerende på ham". På dette punktet er altså ikke rettstilstanden forandret etter de nye bestemmelsene.

Ullevål-dommen legger også vekt på hvor stor beslutningsmyndighet eiendomssjefen satt med. Det er grunn til å anta at fordeler til personer i stillinger med høy beslutningskompetanse lettere vil kunne bli betraktet som utilbørlige.

Dette må allikevel modereres med at personer som besetter relativ høye stillinger, har anledning til å motta såkalte representasjonsgaver. Proposisjonen presiserer dette poenget *"Fordeler som mottas i forbindelse med vanlig representasjon ... vil sjelden være å anse som utilbørlige."*¹⁰⁰ Et eksempel der det foreligger slik representasjon, er Color-Line-saken. Her ble bystyrepolitikere fra Oslo påspandert et cruise med det nye skipet Color Fantasy. Det var i dette tilfellet en markering av et nytt tilbud til Oslo og Norge forøvrig.¹⁰¹ Det kan virke naturlig at ved åpning av en ny ferjerute faller en tur med ferja innenfor *"vanlig representasjon"* til tross for at verdien antakeligvis lå noe høyere enn det som vil være naturlig for annen representasjon. Deltakerne var høyt stående politikere i Oslo kommune. Disse må falle inn under en streng utilbørlighetsvurdering. Color Line er en aktør som er avhengig av et godt forhold til Oslo kommune av hensyn til ferjeanløpene. Dette taler for at det å akseptere en slik invitasjon, er kritikkverdig, men det er ikke et *"klart klanderverdig forhold"*. Dersom det ikke var snakk om en slik markering og tilbudet kunne knyttes opp mot et senere vedtak, ville det kunne foreligge en utilbørlig fordel.

5.4.5 Forholdet til arbeidsgiver

Et annet moment for utilbørlighetsvurderingen er hvordan den passive og aktive bestikker har forholdt seg til de respektive arbeidsgivere.

---

¹⁰⁰ Ot.prp. nr.78 s.55 første kolonne, fjerde avsnitt.

¹⁰¹ Dagens Næringsliv Onsdag 15. November 2006, s. 6.

I proposisjonen uttales det *”Åpenhet i forhold til arbeidsgiver eller oppdragsgiver vil ofte innebære at en fordel ikke kan betraktes som utilbørlig.”*¹⁰² Proposisjonen går også lenger. *”I privat virksomhet vil det sjelden være naturlig å karakterisere selv en verdifull gave som utilbørlig, dersom arbeids- eller oppdragsgiver er gjort kjent med den.”*¹⁰³ Dette skyldes at det normalt vil være arbeidsgiver som er den skadelidende ved passiv korrupsjon i forbindelse med næringsvirksomhet. I de tilfellene hvor arbeidstaker har opplyst arbeidsgiver på forhånd og arbeidsgiver har akseptert fordelene, har arbeidstakeren oppfylt sin lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver. Dette taler mot at gaven skal anses som utilbørlig.

Utredningen støtter dette i følgende uttalelse: *”Dersom gaver og fordeler gis med full åpenhet i næringslivet, vil det som regel først og fremst være hensynet til fri konkurranse som tilsier forbud.”*¹⁰⁴ Åpenhetsmomentet vil allikevel kun være et moment i utilbørlighetsvurderingen. Som tidligere redegjort for vil det ikke være et hinder for straffbarhet der en slik åpenhet er et utslag av en *”ukultur”*.

I offentlige ansettelsesforhold er normen strengere *”I offentlig sektor kan det lettere tenkes at en fordel må sies å være utilbørlig selv om mottakeren har gjort sine overordnede kjent med at den ytes.”*¹⁰⁵

Etter tjenestemannslovens §20 er det ikke noe unntak for gaver kjent for arbeidsgiver. Der er det tilstrekkelig å motta en ytelse egnet til, eller som er ment å påvirke hans tjenestelige handlinger.

Der mottaker har hatt til hensikt å opplyse om fordelene, vil man i mange tilfeller kunne si at forsettskravet i straffelovens §40 ikke dekker *”utilbørlig fordel”*. I særstilling står de tilfellene der fordelene ikke ville vært utilbørlige om det var full åpenhet rundt dem.

---

¹⁰² Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, andre avsnitt.

¹⁰³ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, andre avsnitt.

¹⁰⁴ NOU 2002 nr.22 punkt 7.1 avsnitt 18.

¹⁰⁵ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, andre avsnitt.

I Ullevål-dommen blir dette fremholdt og lagt vekt på i utilbørighetsvurderingen.

*”Retten finner dermed uten tvil å kunne legge til grunn som bevist at Eiendomssjefen ikke hadde informert sin overordnede om hvem som betalte reisene.”*¹⁰⁶

Et annet moment som knytter seg til forholdet til arbeidsgiver, er hvilke interne

retningslinjer man har for å motta gaver. Dette er uttrykkelig presisert i proposisjonen

*”I privat sektor vil det normalt være grunn til å legge stor vekt på interne retningslinjer for hvilke gaver en arbeids- eller oppdragstaker har anledning til å motta eller - dersom slike ikke eksisterer – retningslinjer utarbeidet av næringslivs- eller bransjeorganisasjoner.”*¹⁰⁷ og fortsetter: *”På områder hvor en bransjeorganisasjon har utarbeidet retningslinjer for hvilke gaver og andre fordeler som kan mottas, og under hvilke omstendigheter, er det grunn til å legge vekt på om disse retningslinjene er brutt.”*¹⁰⁸

I Ullevål-dommen konstateres det fra rettens side at det foreligger et slikt brudd på

interne retningslinjer. *”Eiendomssjefen erkjente at pengeoverføringene var i strid med interne retningslinjer for UUS gjeldende fra 1.januar 2003, der det bl.a. heter:”*

*”Medarbeidere ved Ullevål universitetssykehus skal unngå personlige fordeler av en art som kan påvirke eller være egnet til å påvirke handlinger, saksforberedelse eller vedtak”.*¹⁰⁹

Interne retningslinjer vil derfor kunne indikere om det foreligger en utilbørlig fordel.

Handlinger som er i overensstemmelse med de interne retningslinjene, vil ha høyere utilbørighetsterskel. Det er allikevel ingen automatikk i at handlinger i strid med interne retningslinjer er å betrakte som korrupsjon.

NHO har utgitt et veiledningshefte til sine medlemmer for å hjelpe disse til å kunne

bedømme sin egen rettsstilling.¹¹⁰ Dette opererer med tre kategorier: uakseptabelt – må

---

¹⁰⁶ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s.12, fjerde avsnitt.

¹⁰⁷ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, andre avsnitt.

¹⁰⁸ Ot.prp. nr.78 s.55 annen kolonne, siste avsnitt.

¹⁰⁹ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 s.9, tredje avsnitt.

¹¹⁰ Jf. Over Streken? NHO februar 2006. www.nho.no/overstreken

vurderes nøye og er som regel greit. I det private næringsliv vil nok mange bedrifter bygge sine interne retningslinjer på denne veilederen.

Av uakseptable ytelser blir følgende eksempler nevnt, Penger og annet som lett kan innløses i penger, ytelser i form av arbeid på mottakers private eiendom, materialer levert hjem, gaver med betingelser, kick-backs til privat person, gaver som kan påvirke i en tilbuds-/forhandlingssituasjon, kostbare reiser, opphold og arrangementer med lite faglig innhold og seksuelle tjenester. Dette er eksempler på forhold som i de fleste tilfeller vil være utilbørlige. Der en privat bedrift har utarbeidet interne retningslinjer som forbyr de ansatte å motta slike ytelser, vil dette i seg selv være et moment som taler for at terskelen til det ”klart klanderverdige” er overtrådt.

Veilederen trekker også frem en rekke gråsonetilfeller: personlige gaver ved runde år eller andre anledninger, lojalitetsbonus til ansatt som privatperson som del av et åpent fordelsprogram (fly/hotell), konkurranser med premier som kan betraktes som gaver, ”tak for hjelpen” gaver, faglige arrangementer der reise eller opphold betales av andre, billetter til sports- og kulturarrangementer, dyre måltider, deltakelse av ledsager og invitasjoner til private anledninger. Gråsonetilfellene som NHO-veilederen trekker fram, er tilfeller som normalt ikke vil falle inn under korrupsjon i det private næringsliv. Det kan imidlertid være omstendigheter rundt disse ytelsene som fører til at de går fra å være kritikkverdige til å overskride grensen til det klart klanderverdige, og dermed det utilbørlige. Der de interne retningslinjene i selskapet også forbyr de ansatte å motta slike ytelser, vil bruddet tale for at utilbørlighetsgrensen er overskredet.

For offentlige ansatte regulerer tjenestemannslovens §20 håndteringen av slike gaver som etter bestemmelsens 2.ledd kan overtredelse være grunnlag for avskjed eller ordensstraff. Om denne bestemmelsen uttaler imidlertid proposisjonen ”*Dersom en gave bryter med tjenestemannsloven §20, må det som legges til grunn at den også kan gi straff etter straffelovens §276a. Departementet antar allikevel at utilbørlighetsnormen i §276a ikke i alle sammenhenger er like streng som normen i tjenestemannsloven.*”¹¹¹

---

¹¹¹ Ot.prp. nr.78 s.56 første kolonne, andre avsnitt.

Utredningen uttaler om dette *”Selv om størrelsen av gaven tilsier at mottakelsen rammes av tjenestemannslovens §20, vil ikke dette med nødvendighet tilsi at også korrupsjonsbestemmelsen i §276a er overtrådt.”*¹¹²

Tjenestemannslovens §20 blir for det offentlige en grei indikator på hvorvidt man nærmer seg grensen til det utilbørlige.

Normen for offentlige tjenestemenn er strengere enn for ansatte i det private næringsliv. På denne bakgrunn vil en del av tilfellene som i NHOs veileder er plassert i gråsone kategorien være uakseptable for offentlig tjenestemenn. Dette gjelder særlig personer ansatt i rettsvesenet og personer i offentlige kontrollorganer. *”Takk for hjelpen”* gaver er et slikt eksempel. Er det tale om en boks med konfekt, vil den ikke være utilbørlig, men gaver av betydelig verdi vil fort falle innenfor begrepet.

Moderniseringsdepartementet har utgitt nye etiske retningslinjer for statsansatte. Punkt 4.2 regulerer adgangen til å ha ekstraverv, biverv, styreverv eller annet lønnet oppdrag som er *”uforenelige med arbeidsgivers legitime interesser, eller er egnet til å svekke tilliten til forvaltningen”*.

Pkt. 4.6 retter seg mot de tilfellene der offentlige ansatte er tilbydere av en fordel ment å skulle påvirke mottakers tjenestehandlinger.

Pkt. 4.5 regulerer mottak av gaver og andre fordeler.

”Statsansatte skal ikke, verken for seg eller andre, ta imot – eller legge til rette for å motta – gaver, reiser, hotellopphold, bevertning, rabatter, lån eller andre ytelser eller fordeler som er egnet til, eller av giveren er ment, å påvirke deres tjenestehandlinger.”

”Statsansatte må ikke bruke sin stilling til å skaffe seg eller andre en uberettiget fordel. Dette gjelder også i tilfelle hvor disse fordelene ikke vil påvirke deres tjenestehandlinger.” Det skal mindre til for å overtre grensene etter punkt 4.5 enn ved korrupsjonsbestemmelsene. Dette skyldes at terskelen for å motta en uberettiget fordel

---

¹¹² NOU 2002 nr.22 punkt 7.1 avsnitt 17.

er lavere enn for en utilbørlig fordel. Et brudd på de etiske retningslinjene vil allikevel spille inn som et moment i utilbørlighetsvurderingen.

5.4.6 Skyldkravet

Etter straffelovens §40 er det "*forsett*" som er skyldkravet i forhold til korrupsjonsbestemmelsene. Dekningsprinsippet bestemmer at gjerningsmannen må være klar over de forhold som gjør fordelen utilbørlig. Det er tilstrekkelig at han kjenner til verdien på den fordelen som ytes eller mottas eller andre forhold ved fordelen som gjør den utilbørlig. Var han klar over disse forholdene, kan han ikke unnskyldes med at han ikke skjønnte at disse forholdene til sammen var tilstrekkelige til at fordelen samlet sett ble utilbørlig.

Han kan derfor normalt ikke straffes for de tilfeller der han ikke kjente til den reelle verdien, for eksempel der man gir en flaske vin uten å vite at det er tale om en svært eksklusiv vin. Slike eksempler blir relativt søkte, og forsettskravet vil normalt ikke være et hinder der det er på det rene at det er tale om en utilbørlig fordel.

For gjerningsbeskrivelsen "*krever*", "*mottar*", "*aksepterer*", "*gir*" eller "*tilbyr*" vil gjerningspersonen ha handlet med hensikt i alle praktiske situasjoner. Dette må allikevel modereres av de tilfellene der gjerningspersonen har hatt til hensikt å overlevere fordelen til sin arbeidsgiver vil ikke forsettet dekke gjerningsbeskrivelsen for "*mottar*".

I korrupsjonstilfellene vil det normalt være tale om profesjonelle parter, spesielt for den passive korrupsjonen der det er et krav om at han må kreve, motta eller akseptere i anledning "*stilling, verv eller oppdrag*." Aktsomhetsnormen vil av den grunn være streng.

6 Grov korrupsjon

6.1 Skillet mellom simpel og grov korrupsjon

Proposisjonen karakteriserer den grove korrupsjonshandling som et *”markert avvik fra det tilbørlige”*.¹¹³ At en fordel skal anses som utilbørlig, er som redegjort for tidligere at det foreligger et *”klart klanderverdig forhold”*. Lovteksten inneholder en rekke omstendigheter som skal tillegges vekt ved vurderingen av om en korrupsjonshandling er grov eller simpel.

Det er allikevel ikke tilstrekkelig at et slikt forhold foreligger. Om dette uttaler proposisjonen *”En korrupsjonshandling er ikke uten videre grov selv om ett eller flere av de forhold utkastet angir, er oppfylt. Departementet legger til grunn at §276b bare skal kunne anvendes ved kvalifisert utilbørlig opptreden.”*¹¹⁴ I det følgende vil jeg redegjøre for omstendigheter som kan lede til at det foreligger kvalifisert utilbørlig opptreden.

6.1.1 Offentlig tjenestemenn eller brudd på særlig tillit

I straffelovens § 276 b heter det: *”Ved avgjørelsen om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling...”*

Det er ikke bare i de tilfellene den aktive bestikker oppfyller kravene at momentet taler for grov korrupsjon. Der det er en person som tilfredstiller beskrivelsen i § 276 b som er den passive bestikker, vil også dette trekke i retning av grov korrupsjon. Dette nevner proposisjonen uttrykkelig. *”Det er uten betydning om handlingen er forøvd av eller overfor en person i en slik stilling”*.¹¹⁵

---

¹¹³ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, andre avsnitt.

¹¹⁴ Ot.prp. nr.78 s.59 første kolonne, tredje siste avsnitt.

¹¹⁵ Ot.prp. nr.78 s.58 første kolonne, siste avsnitt.

Hva slags type stilling vil ha betydning for om momentet kommer til anvendelse eller ikke. Proposisjonen nevner eksempler på andre enn offentlige tjenestemenn i særlig betrodde posisjoner som *”advokater eller ledende ansatte i private bedrifter.”*¹¹⁶ For disse vil terskelen for grov korrupsjon være lavere.

Proposisjonen uttaler videre om offentlige tjenestemenn: *”Når offentlig tjenestemann er nevnt, er det for å understreke at korrupsjon i offentlig sektor lettere vil være grov enn korrupsjon i privat sektor. Det følger imidlertid av forslaget at det også skal legges vekt på om handlingen involverer en person i en særlig betrodd stilling i privat sektor.”*¹¹⁷

I Ullevål-dommen henter retten dette momentet fram i vurderingen både i forhold til om pengeoverføringene og reisene tilfredstiller kravet til grov korrupsjon.

I forhold til pengeoverføringene uttaler retten:

*”Retten finner også uten tvil at korrupsjonen må anses som grov... Dette spesielt på grunn av ... (mottakers) stilling som eiendomssjef og det særlige tillitsbrudd pengeoverføringene innebar i forhold til UUS.”*¹¹⁸

Retten tilegger eiendomssjefens stilling ved grovhetsvurderingen vekt både i forhold til passiv og til aktiv bestikker. For den aktive bestikker blir det av betydning for vurderingen av om hans handling er grov eller ikke, hvem han har tilbudt fordelene til. Hvis en tiltalt i en straffesak tilbyr dommeren en bestikkelse, vil dommerens stilling bli tillagt vekt ved vurderingen om den tiltaltes handling faller inn under § 276 b.

I grovhetsvurderingen av tiltalepunktene som omhandler de to reisene, uttaler retten: *”Imidlertid fremgår av Ot.prp. nr. 78 s.58 at beløpet ikke behøver å være betydelig dersom handlingen involverer en person i en særlig betrodd stilling. Som anført ser retten svært alvorlig på at eiendomssjefen misbrukte sin stilling som eiendomssjef ved å delta på slike reiser. For en person i hans posisjon skal det ikke så mye til før slik*

---

¹¹⁶ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, første avsnitt.

¹¹⁷ Ot.prp. nr.78 punkt 7.3.3, s.45 annen kolonne, fjerde avsnitt.

¹¹⁸ Dom i Oslo Tingrett 27.10.2006 s.10, fjerde avsnitt.

opptreden representerer et "markert avvik fra det tilbørlige", som innebærer at korrupsjonen er grov."¹¹⁹

Vurderingstemaet blir på denne bakgrunn om gjerningspersonen har opptrådt på en slik måte at det representerer *"et markert avvik fra det tilbørlige"*. Baserer man seg på en alminnelig forståelse av ordlyden, gir den liten konkret hjelp. Men proposisjonen går videre og fremhever at *"i disse situasjonene skal det eksistere et rom hvor bare bestemmelsen om simpel korrupsjon er anvendelig."*¹²⁰

Retten viser til proposisjonen der denne uttaler om personer i særlige betrodde stillinger, at §276 b kan *"etter omstendighetene være overtrådt selv om forholdet ikke involverer betydelige verdier og det heller ikke forelå risiko for betydelig skade. Dette forutsetter imidlertid at gjerningspersonens opptreden – sett under ett – representerer et markert avvik fra det tilbørlige."*¹²¹

Det foreligger på denne bakgrunn ingen automatikk i at stillingens karakter er tilstrekkelig for å avgjøre om det er tale om overtredelse av §276b, i situasjoner der det er tale om personer i betrodde stillinger eller offentlige ansettelsesforhold. Her vil øvrige momenter i den konkrete vurderingen være avgjørende.

I Ullevål-dommen har retten lagt stor vekt på eiendomssjefens stilling. Retten kommer til i et obiter dictum at de to reisene hver for seg må kunne karakteriseres som grove overtredelser.¹²² Retten baserer denne grovhetsvurderingen på to forhold. Det ene er eiendomssjefens betrodde stilling, og det andre er de mulige skadevirkningene.

Omstendighetene må vurderes i forhold til hverandre. At det i dette tilfellet er tale om en utilbørlig fordel, er klart. Det må allikevel som retten også gjør, legges vekt på at den økonomiske verdien er lav, spesielt dersom man tar i betraktning at det her ikke er tale om offentlig tjenestemann. Det faktum at han satt i en betrodd stilling og at han forvaltet offentlige midler, trekker riktig nok i retning av at forholdet faller inn under § 276 b.

---

¹¹⁹ Dom Oslo Tingrett dom av 27.10.2006 s. 14 tredje avsnitt.

¹²⁰ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, andre avsnitt.

¹²¹ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, andre avsnitt.

¹²² Jf. Oslo Tingrett dom av 27.10.2006 saksnummer 05-134006MED-OTIR/02 s. 14 fjerde avsnitt.

Dersom man legger rettens forståelse til grunn, overlater denne forståelsen et lite anvendelsesområde for simpel korrupsjon, jf. forarbeidenes uttalelse referert ovenfor om at det skal eksistere et rom der kun simpel korrupsjon er anvendelig. Det er ikke sikkert denne forståelsen blir stående etter ankesaken.

Dette har imidlertid liten betydning for saken i det overtredelsene ble bedømt som en fortsatt forbrytelse, og de tre overtredelsene av de nye bestemmelsene ble sett under ett.

6.1.2 Betydelig økonomisk fordel

Proposisjonen legger til grunn at *”korrupsjon som involverer bestikkelser på mellom 75.000 og 100.000 kroner normalt måtte anses som grov.”*¹²³ Proposisjonen går inn for en løsning der grensene skal samsvare med skillet mellom grov og simpel overtredelse i de øvrige vinningsforbrytelsene.

Proposisjonen uttaler imidlertid: *”Dersom fordelene har en verdi som overstiger 75.000 kroner eller det foreligger risiko for tap av et tilsvarende beløp, antar rådet at en korrupsjonshandling normalt bør være å betrakte som grov.”*¹²⁴

Verdiskillet mellom grov og simpel korrupsjon blir således 75.000 kroner.

Korrupsjonshandlinger som ikke overstiger denne terskelen, kan imidlertid også falle inn under strl. §276b, der det foreligger andre omstendigheter som gjør at handlingen kan karakteriseres som *”et markert avvik fra det tilbørlige”*.

*”Etter departementets syn må man ved vurderingen legge vekt på hvor grensen blir trukket i forhold til andre grove vinningsforbrytelser. I avgjørelsen Rt. 1999 s. 1299 la Høyesterett til grunn at 75.000 kroner ikke var nok til å gjøre heleriet grovt.”*¹²⁵

På denne bakgrunnen må vurderingen av om korrupsjonen har gitt betydelig økonomisk skade, sammenholdes med beløpstersklene i de øvrige straffebudene som rammer vinningsforbrytelser.

---

¹²³ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, tredje avsnitt.

¹²⁴ Ot.prp. nr.78 punkt 7.1 s.43 første kolonne siste avsnitt.

¹²⁵ Ot.prp. nr.78 s.58 annen kolonne, tredje avsnitt.

Det knytter seg imidlertid et problem til dette. Strafferammen for grov korrupsjon er høyere enn for de øvrige vinningsforbrytelsene. Utredningen uttaler at bakgrunnen for høyere strafferammer ved korrupsjon, er at: *"Dette har sammenheng med at korrupsjon etter omstendighetene vil være mer straffverdig og kunne utgjøre et langt større samfunnsproblem enn underslag eller tyveri."*¹²⁶

Dette innebærer at den høyere strafferammen ikke skal ha betydning for vurderingen av hvor stor verdi det må være tale om før det foreligger en grov korrupsjonshandling etter strl.§276b.

6.1.3 Risiko for skade

Den mest nærliggende skaden det vil være tale om ved korrupsjonshandlinger, er fare for økonomisk skade. Det er ikke et krav at det skal ha inntrådt skadevirkninger.

Proposisjonen uttaler at: *"Det er tilstrekkelig om forholdet innebar en "risiko for" betydelig skade av økonomisk eller annen art."*¹²⁷

I de tilfeller der det er tale om innkjøpsavtaler eller lignende, vil korrupsjon kunne medføre muligheter for store tap. Er det store kontrakter involvert, kan forskjellen på tilbudene variere med millionbeløp, og faren for økonomisk tap vil være stor.

Et eksempel på mulig korrupsjon som har hatt store skadevirkninger, er eksempelet nevnt ovenfor om vekteren som gav opplysninger til Nokas-ranerne. Dersom han mottok en *"utilbørlig fordel"* fra ranerne, må skadene fra dette ranet føre han over i § 276 b, nesten uansett fordelens størrelse.¹²⁸

Det er ikke et krav at det skal ha inntruffet en økonomisk skade. Skaden kan også være av *"annen art"*¹²⁹. Om skader av *"annen art"* uttaler proposisjonen at *"Dersom det*

---

¹²⁶ NOU 2002 nr.22 Punkt 5.3.4 tredje avsnitt.

¹²⁷ Ot.prp. nr.78 s.59 første kolonne, første avsnitt.

¹²⁸ www.aftenposten.no/nyheter/iriks/nokas/article.1493720.ece.

¹²⁹ Jf. strl. §276b 2.ledd.

*forelå en risiko for alvorlig personskade, miljøskade eller annen betydelig skade av ikke-økonomisk art, vil forholdet normalt måtte anses som grovt.*¹³⁰

Proposisjonen viser her til et eksempel der utenlandske heiskontrollører har latt seg bestikke for å overse brudd på sikkerhetsforskriftene.¹³¹

Begrepet *"annen art"* står likestilt med økonomisk skade. Det kan dermed foreligge en grov korrupsjonshandling uten at den har gitt betydelig økonomisk fordel, eller at handlingen er egnet til å forårsake betydelig økonomisk tap.¹³²

Det gjøres imidlertid en reservasjon i uttalelsen fra proposisjonen, *"normalt måtte anses som grovt."*¹³³ Det kan altså tenkes tilfeller der en risiko for skade ikke har betydning for grovhetsvurderingen. Dette knytter seg til de tilfeller der det ikke er noen sammenheng mellom korrupsjonshandlingen og den risikoen som forelå. Det kan for eksempel tenkes tilfeller der et arbeid er utført i henhold til gjeldende sikkerhetsforskrifter og dessuten er fagmessig tilfredstillende utført, men at forskriftene er mangelfulle. I slike tilfeller vil det ikke være noen sammenheng mellom korrupsjonshandlingen og risikoen for skade.

6.1.4 Regnskapsjuks

Straffelovens §276b 2.ledd bestemmer *"Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på ... om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap."*

Denne regelen har sin bakgrunn i europarådskonvensjonens artikkel 14. I den norske oversettelsen har norske myndigheter forpliktet seg til å vedta lovgivning som gjør det straffbart å : *"a) å lage eller bruke en faktura eller et annet regnskapsdokument eller – bok som inneholder falske eller ufullstendige opplysninger,*

---

¹³⁰ Ot.prp. nr.78 s.59 første kolonne, første avsnitt.

¹³¹ Ot.prp. nr.78 s. 58 siste avsnitt, annen kolonne .

¹³² Ot.prp. nr.78 s. 58 siste avsnitt annen kolonne.

¹³³ Ot.prp. nr.78 s. 58 nest siste avsnitt annen kolonne.

b) *rettstridig å unnlate å bokføre en betaling*” for å begå eller skjule korrupsjonshandlinger.

Har man opptrådt på en måte som det fremgår av artikkel 14, er dette et moment som trekker i retning av at man har opptrådt på en måte som er et *”klart avvik fra det tilbørlige”*.

En rekke av disse handlingene er imidlertid straffbare. Se Lov om årsregnskap mv. av 17. Juli 1998 nr.56 (heretter regnskapsloven, rskl.) § 8-5. Etter denne bestemmelsen er det straffbart å overtre bestemmelsene for regnskapsplikt, se f.eks. §2-1.

6.1.5 Organisert kriminell virksomhet

I proposisjonen uttales det at det kan *”legges vekt på andre momenter enn dem utkastet angir, jf. ”blant annet”*”¹³⁴. Organisert kriminell virksomhet er et slikt moment som kan trekke i retning av at handlingen kan anses som grov til tross for at de andre momentene ikke foreligger eller i sammenheng med de øvrige momentene.

Organisert kriminell virksomhet er ikke vurdert i forarbeidene og fremgår ikke av rettspraksis. At dette kan være et moment av betydning for grovhetsvurderingen, kan allikevel trekkes ut av straffeloven for øvrig. Det har i den senere tid vært et sterkt fokus på såkalt organisert kriminalitet. Politiet har hatt et særlig fokus på bekjempelsen av dette, store ressurser er bevilget til bekjempelse av organisert kriminalitet. Lovgiver har vurdert den organiserte kriminaliteten som mer straffverdig enn annen kriminalitet. Dette er straffelovens § 60a et uttrykk for. Denne bestemmer at dersom en handling er *”utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet med det dobbelte”* eller med maks 5 år jf. første ledd.

For organiserte kriminelle grupper kan korrupsjon fremstå som et viktig virkemiddel for å unngå statens ulike kontrollinstanser. Aktører som spekulerer i statens evne til å oppklare lovbrudd og lønnsomheten i at lovbrudd ikke oppklares, vil kunne være svært samfunnsskadelige. Dersom slike grupper får fotfeste på siden av loven, vil det kunne skade den alminnelige tillit til politi og rettsvesen. Dette taler for at det bør tillegges

---

¹³⁴ Ot.prp. nr.78 s.59 første kolonne nest siste avsnitt.

vekt i grovhetsvurderingen om handlingen er forøvd som ledd i organisert kriminell virksomhet.

Man kan tenke seg et tilfelle der en ellers simpel korrupsjonshandling blir vurdert som grov på bakgrunn av organisert kriminalitet, og i samvirke med §60a gir en strafferamme på 15 års fengsel i motsetning til den opprinnelige på 3 år. I et slikt tilfelle vil det samme momentet tillegges vekt i forhold til straffverdigheten to ganger. Spørsmålet behandles i Ot.prp.nr.62 (2002-2003) *"resultatet må bero på alminnelig lovtolkning, hvor det avgjørende må være at samme faktiske forhold ikke kan forsvare en straffeskjerpelse i "to omganger.""*¹³⁵ I slike tilfeller vil det være mer aktuelt å vurdere det forhold at det er tale om korrupsjon til fordel for organisert kriminalitet i forhold til handlingens skadepotensial. Her kan det legges vekt på de konsekvenser som korrupsjonshandlingen medførte, faktiske eller potensielle, men ikke det at handlingen inngikk i organisert kriminell virksomhet.

Det kan allikevel være gode grunner for i enkelte tilfeller å tillegge organisert kriminalitet vekt i grovhetsvurderingen der strl. §60 a ikke kan anvendes.

6.2 Kumulasjon av korrupsjonshandlinger

Ved avgjørelsen om korrupsjonen skal anses som grov eller simpel, må man se på handlingen isolert. Imidlertid kan en rekke korrupsjonshandlinger vurderes som en fortsatt forbrytelse. I disse tilfellene vil det være en samlet vurdering av handlingene som avgjør om det er tale om en grov overtredelse.

Denne vurderingen er etter rettspraksis¹³⁶ en helhetsvurdering *"der sammenheng i tid, tilknytning til samme sted og eventuelt felles forsett er momenter av betydning."* I forhold til en korrupsjonsovertredelse er det av liten betydning om handlingene har tilknytning til samme sted av den grunn at stedet er av liten betydning for overtredelsen. Derimot vil partenes stilling ha stor betydning i denne vurderingen.

---

¹³⁵ Ot.prp. nr. 62 s.40 annen kolonne, andre avsnitt.

¹³⁶ Jf. Rt. 1994 s. 203.

Der to parter samarbeider f.eks. ved kick-backs i forbindelse med kontraktsinngåelser, taler det for at det foreligger en fortsatt forbrytelse at det er de samme to partene som inngår korrupte avtaler.

Et eksempel kan være der en ansatt som behandler klager for et privat parkeringsselskap, mottar noen hundrelapper for hvert parkeringsgebyr han sletter på vegne av en som har feilparkert til stadighet. I dette tilfellet er det klart at det er tale om en utilbørlig fordel. Beløpenes størrelse vil i dette tilfellet isolert sett ikke være store nok til å overskride grensen til grov korrupsjon.

Denne praksisen vil bli vurdert som en fortsatt forbrytelse, og da vil det totale beløpet måtte vurderes i sammenheng, og grensen til grov korrupsjon kan være overskredet. På denne måten kan ulike korrupsjonshandlinger kumuleres fra simpel korrupsjon til å overskride grensene til grov korrupsjon.

Dette var tilfellet i Ullevål-dommen. I vurderingen om det forelå en fortsatt forbrytelse, uttaler retten: *"Det vises til at alle forholdene ... ble utført overfor UUS. Samme fornærmede bærer dermed risikoen for tap og tapt anseelse ved å ha blitt utsatt for korrupsjon tre ganger på kort tid."*¹³⁷

Et annet eksempel kan være en person som er styreleder i to ulike selskaper som mottar en bestikkelse for hvert av selskapene han er styreleder for fra to ulike aktører. I dette tilfellet vil det ikke være tilstrekkelig sammenheng mellom handlingene til at det foreligger en fortsatt forbrytelse.

På denne bakgrunn kan flere simple korrupsjonshandlinger innebære at de til sammen kan føre handlingene over i § 276 b.

---

¹³⁷ Dom Oslo Tingrett 27.10.2006 fjerde avsnitt s.14

7 Medvirkning

Medvirkning til korrupsjon reguleres i strl. § 276 a tredje ledd som bestemmer at medvirkning straffes på samme måte. Som eksempler på der medvirkning til korrupsjon foreligger, nevner proposisjonen *”hvor en tredjeperson har tilskyndet bestikkelsen, eller hvor noen har medvirket til å overbringe bestikkelsen eller et løfte om en bestikkelse.”*¹³⁸ Det kan også tenkes tilfeller der bestikkelser inngår i en bedrifts alminnelige forretningsdrift og brukes som et middel for å få kontrakter. I slike tilfeller vil også hjelp til å skjule korrupsjonen kunne falle inn under medvirkningstillegget. Det kan tenkes at en økonomissjef gir klarsignal for å utgiftsføre bestikkelsen som for eksempel konsulentvirksomhet. Her vil økonomisjefen ha medvirket til korrupsjon, etter §275 a, grunnet at det er benyttet falske regnskaper, kan det foreligge overtredelse av §276 b.

En slik forhåndsgodkjenning vil være psykisk medvirkning, fungere som en tilskynding og er tilstrekkelig for at medvirkningsalternativet er overtrådt. Der det ikke er innhentet slik forhåndsgodkjenning, blir situasjonen en annen. Det må trekkes en grense for der medvirkningshandlingen, psykisk eller fysisk ble foretatt før eller samtidig med korrupsjonshandlingen og eventuell etterfølgende bistand. Dersom økonomisjefen i ettertid går med på å skjule bestikkelsen i regnskapene under for eksempel konsulentvirksomhet, vil det være et tilfelle av etterfølgende bistand.

En slik etterfølgende bistand kan føre til overtredelse av regnskapslovgivningen i konkurrans med heleribestemmelsen. En kontrakt fremskaffet på bakgrunn av korrupsjon må anses som *”utbytte av en straffbar handling”*. Den som bistår med å *”skjule ... utbyttet”* ved hjelp av falske regnskaper, begår heleri etter strl. § 317.

Man kan tenke seg et eksempel der en bedrift bestikker en offentlig tjenestemann for å unngå et vedtak som vil pålegge bedriften store utgifter. En etterfølgende bistand fra en

---

¹³⁸ Ot.prp. nr.78 s.58 annet avsnitt første kolonne.

økonomisjef vil i dette tilfellet være overtredelse av strl. § 317. Dette skyldes at etter forarbeidene til heleribestemmelsen skal innsparte utgifter ved et lovbrudd regnes som *"utbytte"* etter strl. § 317. Også mottaksalternativet må anses som oppfylt.¹³⁹

Dersom korrupsjonen ikke skjer til fordel for seg, men *"andre"* i §275 a, vil den tilgodesette kunne bli dømt for medvirkning der han på forhånd eller samtidig med korrupsjonshandlingen har *"tilskyndet"* eller bidratt til denne. I de tilfellene den tilgodesette kun i etterkant av korrupsjonshandlingen blir kjent med at det dreier seg om utbytte fra en straffbar handling, vil den tilgodesette dømmes for heleri etter strl. § 317, ved å motta *"del i utbytte av en straffbar handling"*.

---

¹³⁹ Ot.prp. nr. 53 (1992-1993) s. 12.

8 Prosessuelle følger av korrupsjon

8.1 Etterforskning

Om etterforskning og korrupsjon uttaler utredningen at korrupsjon er kriminalitet det kan være vanskelig å avdekke.¹⁴⁰ Korrupsjonskriminalitet vil ofte være skjult kriminalitet. Der dette blir oppdaget av for eksempel arbeidsgiver, er det ikke alltid i dennes interesse å anmelde forholdet. Fordi en anmeldelse kan skape mye uønsket publisitet rundt selskapet. Videre kan det være vanskelig å bevise korrupsjonen. Som redegjort for tidligere kan korrupsjonsbestemmelsene være overtrådt selv i de tilfellene der den passive bestikker har opptrådt i henhold til sine plikter som ansatt. Er overføringene skjedd med pengebeløp kontant, kan det være vanskelig å bevise at det hele tatt er overført penger. Dette er forhold som taler for at ekstraordinære etterforskningsmetoder bør kunne benyttes i saker der vilkårene for slik etterforskning er oppfylt.¹⁴¹

8.1.1 Kommunikasjonsavlytting

Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr.25 (heretter straffeprosessloven strpl) kapittel 16a regulerer kommunikasjonskontroll. Straffeprosessloven § 216a bestemmer at retten kan gi politiet tillatelse til å foreta kommunikasjonskontroll der politiet med skjellig grunn mistenker noen for en handling eller forsøk på handling som kan medføre fengselsstraff i 10år eller mer.¹⁴²

Utgangspunktet er altså at i de tilfeller der grov korrupsjon eller forsøk på overtredelse av strl. §276b, med skjellig grunn kan mistenkes, er det adgang til å foreta kommunikasjonskontroll.

Dette utgangspunktet modifiseres likevel av strpl. §216c som bestemmer at slik kontroll kun kan benyttes der en den vil være av *”vesentlig betydning”* for å oppklare saken, og at oppklaring av saken *”i vesentlig grad vil bli vanskelig gjort”*.¹⁴³

---

¹⁴⁰ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 5.5.2 første avsnitt.

¹⁴¹ Jf. NOU 2002 nr.22 punkt 5.5.1 andre og tredje avsnitt.

¹⁴² Strpl. §216a.

¹⁴³ Strpl. §216c.

Bestemmelsen må imidlertid alltid vurderes opp mot strpl. §170a *”Tvangsmiddelet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.”*

Utredningen peker på en rekke grunner til at kommunikasjonskontroll er tillatt ved etterforskning av grov korrupsjon. Et av hovedargumentene som utredningen fremhever, er at *”Ofte vil bevisene for den korrupte atferd primært materialisere seg i kommunikasjonen mellom partene.”*¹⁴⁴ I gjerningsbeskrivelsen i strl. §276a og §276b, er begrepene *”krever, aksepterer, tilbyr”* vanskelige å føre bevis for. Slike krav og tilbud vil sjelden være festet til papir. Sannsynligheten er desto større for at den fremkommer muntlig i kommunikasjon mellom de to partene. I slike situasjoner vil ordinære etterforskningsmetoder som utredningen fremhever *”være utilstrekkelige”*.

Videre fremheves det at *”behovet for nye etterforskningsmetoder er størst ved forbrytelser begått av organiserte, lukkede, kriminelle miljøer og ved såkalt ”offerløs” kriminalitet, der det ikke er noen privat fornærmet som kan bidra til at saken kan oppklares.”*¹⁴⁵

For simpel korrupsjon er det ikke adgang til kommunikasjonskontroll. Dette skyldes hjemmelen for kommunikasjonskontroll i strpl. §216a som bestemmer i alternativ a) at kommunikasjonskontroll kun kan benyttes i saker der strafferammen er 10års fengsel. For simpel korrupsjon er strafferammen 3 år jf. strl. §276 a.

8.2 Påtalekompetanse

Det er den alminnelige påtaleregelen i strl. §77 som kommer til anvendelse for korrupsjonsbestemmelsene. Denne bestemmer at brudd på straffelovens § 276 a og § 276 b er undergitt offentlig påtale.

Utredningen uttaler om korrupsjon i private forhold at korrupsjon skiller seg fra bedrageri og utroskap *”Det antas at potensialet for krenkelse av mer samfunnsmessige interesser er sterkere til stede i korrupsjonsforhold. Videre vil det av flere årsaker ikke*

---

¹⁴⁴ NOU 2002 nr.22 punkt 5.5.2 første avsnitt.

¹⁴⁵ NOU 2002 nr.22 punkt 5.5.2 annet avsnitt.

alltid være ønskelig for en bedrift som har en korrump medarbeider, å anmelde korrupsjon til politiet.”¹⁴⁶

Her er bestemmelsene i samsvar med hva som gjelder for grov korrupsjon etter §276 om grov utroskap. Et skille er imidlertid at etter straffelovens § 280 kan ikke det offentlige begjære påtale i tilfeller der fornærmede tilhører noen av gjerningsmannens nærmeste.¹⁴⁷ Dette unntaket finner man ikke i forhold til korrupsjonsbestemmelsene.

I saker etter §276a og §276b er det statsadvokaten som har kompetanse til å reise tiltale etter strpl. §66 jf. §67. kfr. strl. §280. og strl.§77.

---

¹⁴⁶ NOU 2002 nr.22 punkt 5.3.5, tredje avsnitt .

¹⁴⁷ Jf. strl. § 280 1.ledd.

9 Konklusjon

Alle typer stillinger, verv eller oppdrag omfattes. Det er lagt opp til at disse skal favne så vidt at det sjelden vil være her stridsspørsmålene oppstår.

"Krever" - også dette begrepet er ment å favne vidt. Der man klarer å føre bevis for at det er ført kommunikasjon, og en av partene insisterer på en utilbørlig fordel, er dette vilkåret oppfylt. I forhold til dette begrepet vil rettspraksis måtte avklare hvor grensen mellom forsøk og fullbyrdet forbrytelse går. *"Mottar"* kan være et mer problematisk begrep. Det problematiske består i elementet av aksept. Har man den utilbørlige fordel i besittelse, vil normalt også dette vilkåret være oppfylt. *"Aksepterer"* vil være problematisk å skaffe bevis for, men der dette er på det rene, volder begrepet små problemer. *"Gir"* fordrer heller ikke store rettslige problemer. Spørsmålet er om det faktisk er overført en ytelse eller ikke. I forhold til *"tilbyr"* må domstolene avklare hvor grensen går for fullbyrdet forbrytelse går. Ellers er nok også dette et begrep som volder større problemer bevismessig enn rettslig.

Utilbørlighetsvurderingen er relativ. Den rettslig standarden vil forandre seg i tråd med omstendighetene rundt korrupsjonshandlingen. Vurderingstemaet er hvorvidt fordel er *"klart klanderverdig"*.

Den økonomiske verdien er utgangspunktet for vurderingen. En rekke omstendigheter vil også her spille inn for hvor terskelen går. I Ullevål-dommen legger retten til grunn at 10.000,- kr er over denne terskelen i smøretur-tilfellene. Dommen legger også til grunn at det er verdien for mottaker som skal vurderes.

I de tilfellene der ytelsens formål er å påvirke mottaker, vil den alltid være utilbørlig. I formålsvurderingen blir fordelens karakter, situasjonen fordelens tilbys og påvirkningskraft sentrale momenter.

I forhold til livsområdet fordel er ytt i, blir skillet mellom offentlig og privat virksomhet det mest sentrale. At det foreligger en utbredt praksis innenfor livsområdet for utilbørlige ytelser, er allikevel ikke til hinder for påtale.

Forholdet til arbeidsgiver er et sentralt moment i forhold til utilbørighetsvurderingen. Spesielt åpenhet rundt fordelene er et moment som trekker sterkt i retning av at den er tilbørlig. Instruks fra arbeidsgiver vil fungere som en klar indikator for om det foreligger et klart klanderverdig forhold.

Skillet mellom simpel og grov korrupsjon gis også stor oppmerksomhet i oppgaven. Her er skillet mellom offentlig og privat ansatte et sentralt moment. Det samme gjelder for ansatte som ikke er offentlige ansatte, men har en stilling som fordrer en særlig tillit.

Skillet for "*betydelig økonomisk fordel*" vil ligge mellom 75.000,- og 100.000,- kr.

Skadepotensialet til korrupsjonshandlingen er et moment som i mange tilfeller kan trekke korrupsjonshandlingen over i §276b. Det samme gjelder tilfellene der det foreligger uriktige regnskapsopplysninger.

Korrupsjonsbestemmelsene vil i de kommende årene få stor praktisk betydning. Effektiviseringen av bestemmelsene samt et økt fokus på korrupsjon vil føre til at påtalemyndigheten vil se en økning i tallet på korrupsjonssaker.

10 Litteraturliste

10.1 Juridisk litteratur

Andenæs, Johs. Alminnelig strafferett. 5.utgave. Oslo Universitetsforlaget, 2004.

Andenæs, Johs. Formuesforbrytelsene. 6.utgave. 5. opplag. Oslo Universitetsforlaget, 2003.

Cars, Thorsten. Mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring 1.utgave. Stockholm Norstedts Juridik, 2001.

Hov, Jo. Rettergang I Sivil- og straffeprosess, 1.utgave. Bergen Papinian, 1999.

Hov, Jo. Rettergang II Straffeprosess.1.utgave. Bergen Papinian, 1999.

Stordrange, Bjørn. Forbrytelser mot vårt økonomiske system. 1.utgave Oslo Juristforbundets forlag, 1995.

Thrap-Meyer, Robin. Korrupsjon og Straffelov. 1.utgave. Oslo, 2001.

10.2 Rapporter

GRECO, Evaluation Report on Norway, First evaluation Round, Strasbourg 2002.

Transparency International Corruption Perception Index for 2005.

Transparency International Corruption Perception Index for 2006.

10.3 Hefter

Over Streken? NHO februar 2006. www.nho.no/overstreken

Moderniseringsdepartementets etiske retningslinjer for statstjenesten 7. september 2005.

10.4 Artikler

”Frykter sponsorflukt i Dagens Næringsliv 18.november 2006 s.6 og 7.

Dagens Næringslivs artikkel onsdag 15. November 2006 s.6.

10.5 Internett Artikler

www.dn.no/forsiden/naringsliv/article670770.ece

www.dn.no/forsiden/politikkSamfunn/article916652.ece

www.dn.no/forsiden/energi/article897283.ece

10.6 Lover

Straffeloven (lov 22. mai 1902 nr.10)

Avtaleloven (lov 13. august 1918 nr.4)

Forvaltningsloven (lov 10. februar 1967)

Markedsføringsloven (lov 16. juni 1972 nr.47)

Straffeprosessloven (lov 22. mai 1981 nr.25)

Tjenestemannsloven (lov 4. mars 1983 nr.3)

10.7 Lovforarbeider

NOU 2002 nr.22. En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon.

Ot.prp. nr. 53 (1992-1993) Om endringer i straffeloven mv. (hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.)

Ot.prp. nr.62 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Ot.prp. nr.78 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon.)

Innst.O. nr 105(2002-2003). Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon).

St.prp. nr.49 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen mot korrupsjon av 31.oktober 2003.

10.8 Internasjonale konvensjoner

OECD – konvensjonen om motarbeidelse av bestikkelse av internasjonale tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold. (21. november 1950.)

Europarådets strafferettslig konvensjon mot korrupsjon (4. november 1998)

FN-konvensjonen mot korrupsjon av 31. oktober 2003

10.9 Rettspraksis

Rt. 1994 s. 203

Rt. 1994 s. 1097

Rt. 1999 s. 1299

Rt. 2002 s. 227

Oslo Tingrett dom av 27.10.2006 saksnummer 05-134006MED-OTIR/02, Ullevål-dommen.

